

דעה ברורה

בירור כל סעיף בשלחן ערוך הלכה למעשה
בשפה ברורה וקלה עם אלפי

הלכות נדרים

- סימן רג – איזה דברים משבחים ואיזה הם מוגלים, וכו' סעיפים
סימן רט – השומע שחברו נודר ואמר אמן, וכו' סעיף אחד
סימן רי – שצריך לפרט הנדר בשפתיו, וכו' סעיפים

ליקט וערך: אשר הורוביץ

לעילוי נשמת מורי חמי הרה"ח ר' שלמה בן הר"ר דוד הכהן דוידוביץ ז"ל כ"ה סיון תשע"ג.

תוכן ענינים חלקי**סימן רג**

הנודר נקרא רשע ונקרא חוטא מתי (ס"ק ד)
 נדרים בגמטריא רוצח (ס"ק ו)
 בכמה פנקסים כותבים בשמים מעשיו של אדם ומתי
 הם פתוחים וסגורים (ס"ק ח)
 הנודר והנשבע ולא קיים ממתי עובר בלאו של בל
 תאחר (ס"ק י)
 האם יש מצוה להדליק נר נשמה בבית החיים ליד
 המצבה (ס"ק טו)
 האם מצוה לגור בארץ ישראל (ס"ק יז)
 האם מצוה לבוא לחופש ולטייל בארץ ישראל (ס"ק יז)
 הנוסח שאנו אומרים בהתרת נדרים ואין אני תוהה על
 המעשים ורק על שאמרתי בלי נדר האם הוא נוסח נכון
 (ס"ק כ)
 נדר להיות סנדק של בנו ורוצה לכבד אחר האם יכול
 (ס"ק כ)
 חשב בליבו לקיים מצוה האם חייב (ס"ק כ)
 נדרים ושבוועות מתי נשאלים עליהם (ס"ק כא)
 אסר על עצמו מלאכול אוכל מסוים והתערב באחר מה
 הדין (ס"ק כד)
 האם טוב לידור צדקה כשאין לו כסף שיתן מתי שיהיה
 לו (ס"ק כה)
 לעילוי נשמת רבי מאיר בעל הנס - שורש המנהג -
 הכוונה שיש לכוון - למי חייב לתת את הנדר - חילוק
 בין אשכנזים לספרדים (ס"ק כח)
 כשאומרים בלי נדר - למה חייבים לקיים (ס"ק כט)
 כשאומר לגבאי צדקה שהוא יתרום או שנקב סכום ולא
 התכוון אלא שירד ממנו מה דינו (ס"ק כט)
 כשפורע נדרו ולא בזמנו נענש (ס"ק ל)
 בעת צרה - האם מותר - מצוה - אסור לנדור. וכיצד
 נדר יעקב אבינו (ס"ק לא)
 כיצד נודרים צדקות בראש השנה ויום הכיפורים -
 שבתות וימים טובים (ס"ק לב)
 כשהגבאי אומר את המי שבירך בעבור שיתן כך וכך
 לאחר הסכמתו האם אנו חייבים (ס"ק לב)
 כמה דרכים כיצד טוב לידור בהזכרת נשמות (ס"ק לב)
 בזמן צרה - כיצד ידור ומה לא ידור או שאינו מועיל
 (ס"ק לג)
 אמרתי שאני ילמד מסכת מסוימת האם אני כבר חייב
 ללמוד (ס"ק לה)
 מי שרגיל ללמוד דף היומי וקיבל על עצמו ללמוד מסכת
 מסוימת או שלומדים מסכת פלונית בשיעור שלו האם
 יצא ידי חובת דף היומי או שצריך לחזור וללמוד וכנ"ל
 במשניות (ס"ק לז)
 נדר ללמוד כמה דפים ביום או לומר כמה מזמורי
 תהילים האם יכול ללמוד דף אחד או לומר אותו מזמור
 כמה פעמים (ס"ק לז)
 מה יתנה בתחילת לימודו ומדוע (ס"ק מא)
 כשירא שיעבור על כל העבירות האם מותר לו להישבע
 שרוצה לא לעבור (ס"ק מג)

וכשירא שיעבור עבירה אחר מה הדין (ס"ק מג)
 רוצה להישבע שיקים את כל מצות עשה האם מותר
 (ס"ק מד)
 מתי ולמי טוב לאסור עצמו בין (ס"ק נב-נג)
 האם נזירות חל בזמן הזה (ס"ק נד)
 האם יכול לידור ולחייב את בנו באיסורי נזירות ונדרים
 (ס"ק נה)
סימן רט
 מי שהדירו חבירו וענה אמן מה דינו (סעיף א)
 חתמתי על שטר שבועה האם נחשב כשבועה (ס"ק ג)
 כשאמר לא אכלתי האם הכוונה שלא אכל ארוחה או
 שלא אכל כלום (ס"ק ד)
 מי שאוסר את נכסיו על חבירו וחבירו צועק שאינו
 מקבל הנדר מה דינו (ס"ק ה)
 חטף חפץ מחבירו והנחטף אומר אני מקדיש את החפץ
 ואסור לך לאוכלו האם יש ממש בדבריו (ס"ק ו)
סימן רי
 פיו וליבו שווים מה ומתי (סעיף א)
 נשבע על דעת אחרים מה דינו (ס"ק ח)
 כשהאחר מגזים האם הנדר חל (ס"ק ט)
 הרכנת הראש האם נחשב כדיבור (ס"ק יא)
 כתיבה האם נחשב כנדר ושבועה - ומתי - ולמי (ס"ק
 יא)
 הנודר בחלום מה דינו (ס"ק יב - יח)
 חלום זה דמיון או דבר אמיתי (ס"ק טו)
 נדר בחלום על דעת רבים (ס"ק יז)
 נדרי אשתו - בתו בחלום מי מתירים (ס"ק יח)
 חלם לשלם חובו בתאריך מסויים למה חייב לקיים
 חלומו (ס"ק יט)
 חלם לא לדבר עם תפילין וחושש שיעבור על נדרו מה
 יעשה (ס"ק יט)
 נדר להכניס ספר תורה מה דינו (ס"ק יט)
 נשבע לבטל מצוה מה יעשה (ס"ק יט)
 שמע הלכה בחלום האם יכול לפסוק כן (ס"ק יט)
 מה חלם רבינו התשב"ץ ולמה רעד (ס"ק יט באותיות
 הקטנות)
 אנחנו שמוסרים מודעה בערב ראש לבטל נדרי חלום
 כיצד עלינו לנהוג (ס"ק כא)
 תוך כדי דיבור כמה מילים (ס"ק כב)
 תוך כדי דיבור ממחאת אחרים ולא מדיבורו האם מועיל
 (ס"ק כג - כד)
 הטעמים שתוך כדי דיבור אינו כדיבור (ס"ק כה)
 נדר בקונם האם דינו כהקדש שאין לו התרה (ס"ק כה)
 האם נדר להיות נזיר - או נדר לטובת חבירו - יכול
 לחזור בו (ס"ק כו)
 נדר בחלומו לתת צדקה - או לקיים מצוה מה דינו (ס"ק
 כו)
 אם מיד אחר שנדר אמר בלחש שחוזר בו מהנדר מה
 דינו (ס"ק כז)
 חזרה בלב האם נחשב חזרה ומתי (ס"ק כח)

הלכות נדרים

סימן רג – איזה דברים משבחים ואיזה הם מגנים, וכו' ד' סעיפים

א ^(א)אל תהי רגיל בנדרים. כל הנזדר, אף על פי ^(ב)שִׁמְקִימוֹ, ^(ג)נִקְרָא ^(ד)רָשָׁע וְנִקְרָא ^(ה)חוֹטֵא. ^(ו)בְּאַחַר אָדָם נִדְרוֹ, ^(ז)פְּנִקְסוֹ ^(ח)נִפְתַּחְתָּ. ^(ט)גַּם הַנִּזְדָּר, ^(י)כִּפְאָלוֹ בּוֹנָה

~~~ דעה ברורה ~~~

^(א) **אל תהי רגיל בנדרים.** כי כל הנזדר ואינו מקיימו עובר בלאו ועשה, שכתוב (במדבר ל, ג) איש כי ידור נדר לה' או השבע שבועה לאסור איסור על נפשו לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה, וכתוב (דברים כג, כד) מוצא שפתיך תשמור וגו', לפיכך לא יהא אדם רגיל בנדרים שלא יבוא למעול בהם (לבוש סעיף א מנדרים כ). ובשבועות (בגמרא יש גירסא אל תהי רגיל בנדרים שמא תמעול בנדרים, ויש גורסים בשבועות, ובידות נדרים ביד שאול סק"א הוכיח שהלשון בשבועות הוא העיקר) וכל שכן שלא יהא רגיל אפילו בשבועת ביטוי, ואפילו יקיימם כי כתוב בהם (שמות כ, ז. דברים ה, יא) **לא ינקה** (הגהות מוהר"א אזולאי על הלבוש סק"א, וכן הוא בכנסת הגדולה בהגהות הבית יוסף את א, שחומר שבועה זה אפילו בשבועת ביטוי שאינו מזכיר שם שמים, אבל הפרישה כתב שלא ינקה נאמר רק בשבועה שמזכיר שם שמים, ולכן פירש, שסופו למעול גם בשבועות שמזכיר בהם שם שמים) ולא יאמר אדם אדור ומה בכך, הרי אני יכול להתיר את נדרי, כי על כל פנים הוא נענש על מה שנדר ולא קיים, והוא דומה למי שנפל בלכלוך ורוחצין אותו (ספר חסידים תתצ"ה, והביאו החכמת אדם כלל צא אות ח) וגדולי האחרונים היו קונסים הנזדר קודם שהיו מתירים לו נדרו (חכמת אדם ממהר"ם מיינץ).

^(ב) **רגיל.** ובשתי פעמים שנדר נחשב רגיל ^(ה')נדרים מו. בשם הירושלמי, כנסת הגדולה הגהת הטור אות ב). ^(ג) **שמקיימו נקרא רשע.** שנאמר (דברים כג, כג) וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא, הרי כל זמן שלא חדלת יש בך חטא (נדרים כב).

^(ד) **נקרא רשע, ונקרא חוטא.** ויש בזה כמה פירושים:

א. נקרא רשע אם יש לו פתח להתיר ואינו מבקש להתירו, ואפילו מבקש להתיר ומצטער לחפש פתח לנדרו נקרא חוטא עד שימצא פתח להתיר ^(ט"ז סק"א) ולנו שאנו לא מתירים על ידי פתח (כמבואר בס' רכח) היינו עד שימצא חרטה מעיקר הנדר (חדרי דעה). **ב.** אם נדר להוסיף איסור על נפשו וכוונתו לשמים נקרא חוטא, כיון שרק בהקדש וצדקה שיש צורך שמים ועניים מצוה לנדור, אבל לא שאר נדרים, ומצוה להישאל על נדרו, ואם נדר בשעת הכעס עצת היצר הרע הוא זה ונקרא רשע (קרבן נתנאל נדרים פ"א אות ר, בית דוד [ביטריץ]).

ג. כל זמן שלא קיים את נדרו נקרא רשע, ולאחר שכבר קיים או לאחר שכבר נשאל על נדרו נקרא חוטא (חדרי דעה).

ד. בשעה שנודר הוא רשע ומזיד, שהרי אין מצוה לנדור, אבל לאחר שכבר נדר וקיים את נדרו כי חשב שעושה מצוה אינו נחשב רשע אלא שאינו יכול להוריד ממנו את החטא מה שבכלל התחיל לנדור ואז נקרא חוטא (נדרי זריזין).

~~~ דעה ברורה ~~~

ה. או להיפך שבשעה שנודר אינו נקרא אלא חוטא כיון שהאדם עלול לכעוס ולידור, אבל בזה שיש ביכולתו להישאל על נדרו ואינו נשאל הרי הוא מעמיק בחטא ונקרא רשע (ידות נדרים ביד שאול סק"ב).

ו. אם נודר מתוך כעסו נקרא רשע וכשנודר סתם נקרא חוטא (ארוך אפים [על מידת הכעס] סי' א ביוסף לאברהם עמוד 7 ד"ה ולכן).

^(ה) **רשע, ונקרא חוטא.** ובזה שנקרא רשע אסור לפתוח לו פתח בשביל להתיר את נדרו, ובזה שנקרא חוטא מותר לפתוח לו את הנדר (שמלת בנימין).

^(ו) **חוטא.** ונדרים בגמטריא רוצח, שהנודר חשוב רוצח אם אינו מקיים נדרו, כי בעוון נדרים בניו ובנותיו של אדם מתים כשהם קטנים, וגם אשתו מתה בעון נדרים (שלחן גבוה סק"ב משבת לב: וכתובות עב.) וכן כשהאשה נודרת ואינה נזהרת בניה מתים (גיטין לה. וברשב"א שם ד"ה עוד נראה) וכשם שהעונש גדול כך שכר המקיימם גדול (רבינו מאיר המעילי בספר המאורות ר"ה ו.) וכוונתו בנדר צדקה אבל נדרי רשות אפילו שחייב לקיימם מכל מקום אינו מקבל שכר על קיומם.

^(ז) **אחר אדם נדרו.** בין בנדר מצוה ובין בנדר רשות.

^(ח) **פנקסו נפתחת.** כי יש שני פנקסים, פנקס הכלל, ופנקס הפרט, ופנקס הכלל שכותבים בו מעשי כל העולם הוא תמיד פתוח, כי אין רגע שלא עושים בעולם איזה מצוה או להיפך, ופנקס הפרט לכל איש ואיש, ויש זמנים שהוא סגור כמו בלילה בשעה שהוא ישן (בן יהוידע נדרים כב.) וכשנודר נדרים פנקסו הפרטי שעונותיו כתובים שם נפתחת עכשיו לשלם גמולו (ט"ז סק"ב ש"ך סק"א). ונענש מיד (חדרי דעה) ויש אומרים שפנקסו נפתחת ומדקדקים במעשיו אם הם כדאי להגן נגד חטא זה (פירוש הרא"ש בנדרים שם, חכמת אדם כלל צא אות ג.) ודוקא כשאיחר נדרו בודקים במעשיו, אבל על תחילת הנדר למה נדר אין עונש (ט"ז שם) אבל מבקשים לבדוק במעשיו (חדרי דעה). ויש אומרים שאסור לאדם לידור נדרים וסייגים על עצמו כל זמן שלא קיים מצות התורה החיוביות, ואם יוסיף אינו מקובל בשמים (ידות נדרים ביד שאול סק"ג וכמו שכתב בחובת הלבבות שער יחוד המעשה).

^(ט) **נפתחת.** כיון שהוא מרשיע לידור או כי הוא החזיק את עצמו כצדיק ובטח שיוכל לקיים נדרו ולא יכשל, ומדקדקין במעשיו לבדוק האם הוא ראוי לזה (לבוש סעיף ב).

ועוד כיון שלכל אדם יש התנצלות ליום הדין על מה שלא קיים המצות, כי התורה הרבתה עלינו הרבה סייגים וגדרים, אבל כשהאדם עושה בעצמו סייגים ונודר נדרים כדי שלא יבוא לידי איסור על כרחך שהוא מבין בנפשו שאין די לו במה שאסרה עליו התורה ועשתה גדרים, אם כן אין לו התנצלות ליום הדין על מה שעבר על דברי תורה, ולכן מיד שכשהוא מתחיל לנדר פנקסו מתבקשת לראות האם כבר שילם את כל חובו וקיים את כל מצוות התורה החיוביות, ואם רואים שכבר קיים את כל המצות אז מתקבל התוספת, אבל כל זמן שלא קיים מצות התורה החיוביות לא יקובל התוספת ולכן פנקסו מתבקשת, ואם חס ושלום איחר נדרו ולא קיימו שוב פנקסו נפתחת, שעל כרחך מה שגרם לו לאחר נדרו זה לפי שלא קיים עדיין את כל המצות

~~~ דעה ברורה ~~~

החייביות, ועבירה גוררת עבירה ולא זכה לקיים התוספת שקבל על נפשו (ידות נדרים ביד שאול סק"ג).

ועוד יש לפרש שכל הסייגים שעשו חז"ל או שגזרה התורה הם כדי שלא יבוא לעבור על העבירה עצמה, ונמצא כי אף אם חס ושלום עבר על הסייג על כל פנים יכול להיות שלא יבוא לעבור על העבירה עצמה, וכמו העושה גדר לכרמו שאף אם נפרץ הגדר יתכן שעדיין לא נפרץ הכרם, אבל בנדרים שהם רק סייג לפרישות ואם לא ינדור אין עליו חטא כלל ולא עבר עדיין על מצות התורה, אבל כשנדר הרי הסייג עצמו שהוא הנדר הוא עצמו ממצות התורה שיש בו עשה ולא תעשה, ואם יעבור על הסייג הרי יעבור על עצם מצות התורה ולא על הגדר, ולכך פנקסו נפתחת (ידות נדרים שם).

(⁹) נפתחת. אבל לאו של בל תאחר יש אומרים שרק בנדר מצוה עובר אבל לא בנדר

הרשות (הרמב"ן בספר המצוות מצוה צד, חינוך מצות תקעה, שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קסט, הרדב"ז ח"ב סי' תרח"ץ וח"ד ס"ס רפד, מהרי"ט ח"א סי' קלא, מחנה אפרים ה' שבועות סי' יד, וכן נראה דעת הרמב"ם בספר המצוות לאוויין קנז, מגילת אסתר מצוה צד, לב שמח שם, ערך השלחן סק"א, חקרי לב אר"ח סי' קא ד"ה וכבר, מהרי"ף פערלא בביאורו לספר המצוות לרס"ג לא תעשה רלט. ודלא כתשב"ץ בדעת הרמב"ם). **ויש אומרים שגם בנדר הרשות עובר בבל תאחר** (הר"ן

נדרים סג. במשנה, הרשב"א שם ד"ה קונם, נימוקי יוסף ר"פ קונם יין, הריטב"א ב"ר"ה ו:).

ואף לדעה ראשונה שבנדר רשות אינו עובר בבל תאחר מכל מקום אם נדר שלא יאכל תאנים שלושים יום קודם שימות עובר בבל תאחר מיד (מחנה אפרים שם ד"ה וראיתי, וראיתו מנדרים ג:). **ויש אומרים שרק בנזיר כשאומר שיהיה נזיר קודם מותו עובר בבל תאחר מיד אבל בשאר נדר הרשות אינו עובר בבל תאחר מיד** (חקרי לב שם ד"ה הנה מבואר).

ובשבועה לכל הדעות אינו עובר בבל תאחר אפילו בשבועת מצוה כמו שנשבע לתת לעניים (מחנה אפרים שם) **ויש אומרים שאין חילוק בין נדרים לשבועות** (הריטב"א ר"ה ו: ועיין בחקרי לב שם סי' קא).

ומה שאמרנו שלפעמים עוברים מיד בבל תאחר, כמו באומר לא איפטר מהעולם עד שאהא נזיר, נחלקו בו הראשונים, יש אומרים שרק מדרבנן עובר אבל מהתורה אינו עובר עד שיעברו שלשה רגלים (הרשב"א נדרים ג:; ורבינו ישעיה הראשון בפסקיו לר"ה ו:). **ויש אומרים שאם ביכולתו לקיים הנדר בלא טורח גדול ואינו מקיים כמו שנדר לתת צדקה לעני והעניים מצויים עובר מיד בבל תאחר מהתורה** (תוספות ר"ה ו: ד"ה צדקות, הריטב"א שם ע"א ומאירי

שם, ספר המאורות שם, הרמב"ם מתנות עניים פ"ח ה"א, מחבר בסי' רנז סעיף ג ושם יבואר בסיעתא דשמיא פרטי הדין).

אבל אי אפשר לכופו לקיים נדרו עד שלוש רגלים (תוספות ר"ה ו: ד"ה יקריב) **אבל לרמב"ם כופין** (מעשה הקרבנות פ"ד הט"ו).

ועוד נחלקו הראשונים האם מונים את השלשה רגלים כסדרן דוקא דהיינו פסח שבועות סוכות (דעת הרשב"א נדרים ג: ובספר המאורות והמאירי ב"ר"ה ד. שצריך כסדרן דוקא. אולם לרמב"ם בפירוש המשנה פ"ק דר"ה כל שעברו שלשה רגלים עובר בבל תאחר. וכ"כ הכסף משנה במעשי הקרבנות פ"ד ה"ג בדעת הרמב"ם. ובמהר"י קורקוס שם סיים והכי נקטינן).

ולכל הדעות מיד עובר על עשה של מוצא שפתיך תשמור (הרשב"א שם ובחידושו לר"ה ד.).

בְּמָה בְּשַׁעַת אֲסוּר הַבְּמוֹת; ^(כא)וְהַמְקִימוֹ, בְּאֵלּוֹ הַקְּרִיב עָלֶיהָ קֶרֶבֶן, ^(כב)שְׂטוּב יוֹתֵר שִׁישָׁאֵל עַל נִדְרוֹ. וְהֵנִי מְלִי בִשְׁאֵר נְדָרִים, ^(כג)אֲבָל נְדָרֵי ^(כד)הַקֹּדֶשׁ ^(כה)מִצְוָה ^(כו)לְקִיּוֹן.

~~~ דעה ברורה ~~~

^(יא) **כאילו בונה במה בשעת איסור הבמות.** לשם מזבח לשמים (הר"ן שם) ויש מפרשים לעבודה זרה (ירושלמי שם. ובית דין נדרים ביד שאול סק"ד ביאר ששני הדעות פירוש אחד הם, ולא כבית יוסף ששני פירושים הם עיין שם).

^(יב) **והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן.** שחייב משום שחוטאי חוץ (באר הגולה) ולפי שהנודר מעלה על דעתו שעושה מצוה בזה שנודר וחושב שכמו שהתורה אסרה על האדם כמה איסורים כך נוח לו להקדוש ברוך הוא בכל נדר שיוסיף על עצמו וכל מה שאוסר על עצמו דברים המותרים הרי זה משובח, ולכן הוא נודר לאסור את עצמו, הרי הוא דומה למי שבונה במה בשעת איסור הבמות וחושב בדעתו שכיון שהקדוש ברוך הוא צוה להקריב קרבנות בפנים הוא רוצה להוסיף ולהקריב קרבנות אפילו בחוץ, לכן אמרו חז"ל שהוא טועה וכמו שהתורה אמרה להקריב קרבנות בפנים ואסרה להקריב בחוץ כמו כן התורה אסרה עלינו כמה דברים אבל אין להוסיף על מה שאסרה התורה, וכשהוא מקיים את נדרו הוא כאילו הקריב קרבן על הבמה ואין קיום נדרו רצוי לפניו יתברך, וטוב לו יותר שישאל על נדרו שאולי לבסוף לא יוכל לקיימו (הר"ן שם, ולבוש אות ג). ויש מפרשים והמקיימו היינו הבעל שקיים נדרי אשתו, שהוא נחשב כאילו הקריב קרבן מחמת שקיים את הנדר (נדרים זריזין נדרים פו. עמוד תקיט ותקכב).

^(יג) **שטוב יותר שישאל על נדרו.** ואפילו אינו ירא שיעבור על נדרו (שהרי הרמב"ם נדרים פ"ג הל"ג כתב שטוב שישאל כדי שלא יכשל, והמחבר השמיט מילים אלו, הרי שפסק כדעת הראב"ד והרדב"ז שם שבכל נדר טוב להישאל. וכן פסק המהר"ק שורש נב סוף ד"ה אשר) שהרי הנודר כאילו בנה במה והקריב עליו קרבן ובכל רגע שמששה את הנדר עובר עבירה ולכן טוב שישאל על נדרו (נדרים זריזין נדרים עג. ד"ה והנה י"ל). ובפרט שהיתר נדרים אינו מפורש בפסוק והוא מהלכות הפורחים באויר (חגיגה י). וכשנמנע מלהתיר נדרי רשות שנדר הוא כמחוסר אמנה בקבלת חז"ל (שו"ת חוות יאיר סי' טו). ויש אומרים שלכתחילה אינו ראוי להישאל על נדרו כי אם לדבר מצוה (הריב"ש ח"א סי' תמד ומובא בבית יוסף סי' רל, ועיין בהמשך שיטת הרמ"א).

^(יד) **אבל נדרי הקדש מצוה לקימן.** אם כבר נדר, אבל לכתחילה ראוי שלא לידור כלל (בית דוד [ביסטרין]).

^(טו) **הקדש.** ובכלל הקדש צדקה לעניים (בית דוד, שו"ת רב פעלים ח"א סי' מד בשם הכנסת הגדולה) ושמן למאור לבית הכנסת (מלשון הריטב"א נדרים י. וכן מבואר בפירוש בשו"ת מהרל"ח סי' ג דף ו ע"ב ד"ה מסתברא ובחתם סופר ח"ו סי' כז. אבל לשון הרדב"ז ח"ב סי' תרח"ץ שאינו מצוה של תורה, ומשמע שאם נדר אפילו בלשון נדר אינו כנדרי צדקה). אבל נר שמדליקים לעילוי נשמת צדיק מחוץ לבית הכנסת או על קברו אינו בכלל נדרי צדקה (חתם סופר שם שלא ידעתי מצוה רבה בזה).

^(טז) **מצוה לקיימן.** שנאמר (תהילים קטז, יח) נדרי לה' אשלם (רמב"ם נדרים פ"ג הל"ג. וכיון שנלמד מפסוק בנביא אם כן זה דברי קבלה וכשיש ספק בתקנת נביאים הולכים לחומרא כמבואר בבית יוסף או"ח סי' תקנ"ד ד"ה ההולך, ובמשנה ברורה סי' תרצ"ב סקט"ז כתב ואפשר דלא אמרינן בהו ספיקא דרבנן לקולא משום דהוא דברי קבלה).

שלחן ערוך

ז

(יח) וְיִשְׁאֹל עֲלֵיהֶם (ט) אֵלָא (כ) מְדוּחָק וְכֵן (כב) אִם נִשְׁבַּע עַל אֵיזָה דְבָר, (כג) לֹא יִשְׁאֹל עָלָיו אֲלֹל (כד) מְלַחֵק (מקדכי פ"ג דְּשִׁבּוּעוֹת דְּשָׁם מַהֲר"ם וְעוֹד פּוֹסְקִים עֵין בֵּית יוֹסֵף סוֹף סִימָן ר"ל). ד' צָרִיד לְזַהֵר (כה) שֶׁלֹּא

~~~ דעה ברורה ~~~

(יז) **לקיימן.** והנודר לדור בארץ ישראל נחלקו הפוסקים האם נחשב מצוה בזמן הזה (לרמב"ן במצות הנוספות יש מצוה ולרבינו חיים כהן בתוספות כתובות קי: ד"ה הוא אין מצוה) ויש אומרים שאפילו לבא לארץ ישראל וללכת בה ארבע אמות יש מצוה (כנסת הגדולה בהגהת הבית יוסף אות ז). (יח) **ולא ישאל עליהם אלא מדוחק.** פירוש: אלא אם רואה שאם לא יתירו לו נדרו יעבור עליו (כנסת הגדולה ההגהות בית יוסף אות ה). (יט) **אלא מדוחק.** אבל על נדרי נזיר ותענית ישאל ויתיר נדרו אפילו שלא מדוחק (בית דוד).

(כ) **מדוחק.** ודוקא כשרוצה להפסיק לגמרי מלתת הצדקה שנדר ולכן משום הפסד עניים לא מתירים לו אלא מדוחק, אבל מי שנדר צדקה ורוצה לתת גם מכאן ולהבא רק שהוא מתחרט על אשר שם הדבר על נפשו בחיוב נדר ומנהג, ורוצה להתיר להוריד ממנו את חובת הנדר מתירים לו, ואפילו שאינו מתחרט על עצם המעשה נחשב התרה (ש"ת רב פעלים ח"א סי' מד, אמרי בינה סי' יח ד"ה ועוד, חכמת אדם כלל ק סעיף ה, באר משה הכהן סי' רי סעיף א, וכן אנו אומרים בהתרת נדרים בערב ראש השנה) ויש אומרים שכשאנו מתחרט אלא על מה שנהג כן לשם נדר ולא על עצם הנדר אי אפשר להתיר (מחנה אפרים נדרים סי' טז). וכל זה כשנדר במצוה שאם הוא לא יקיימו לא תתקיים המצוה על ידי אחר, אבל במצוה שאם הוא לא יקיימנה תתקיים המצוה על ידי אחר, כמו שאבי הבן נדר להיות סנדק, ונמלך אחר כך לכבד אחר במצוה זו, הואיל והמצוה תתקיים על ידי אחר יכול להתיר נדרו אפילו שלא מדוחק (ש"ת דברי יוסף [אירגאס] סי' כו, מחנה אפרים ה' צדקה סי' ה) ודוקא בסנדקאות שמצוה לכבד בזה צדיק וירא שמים, אבל בשאר המצוות מצוה בו יותר מבשלוחו, ולכן אין להתיר הנדר כדי שאחר יקיים המצוה אם לא בשעת הדחק (דברי יוסף שם, והביאו הרב מעשה רקח על הרמב"ם סוף ה' נדרים).

ואם רק גמר בליבו לקיים המצוה ולא הוציא בפיו כלום, הואיל ויש אומרים שלא חל הנדר (כמבואר במחבר ח"מ סי' ריב סעיף ח שיש אומרים כן) יש להקל ולהתיר הנדר אפילו שלא מדוחק אם כוונתו לקיים המצוה אחר כך בלי חומר נדר.

(כא) **וכן אם נשבע על איזה דבר לא ישאל עליו אלא מדוחק.** אבל לשיטת המחבר יתכן שיכול להישאל על שבועות אפילו שלא מדוחק (כמבואר בהגר"א סי' רל סק"ב). (כב) **אם נשבע על איזה דבר לא ישאל עליו אלא מדוחק.** אבל על נדרו יכול להישאל אפילו שלא מדוחק (בית הלל לשיטת הרמ"א, ועיין סי' רל בידות נדרים ביד יוסף סק"ב וביד שאול שם מה שישב לשון הרמ"א שם כדי שלא יהיה סתירה לכאן).

(כג) **לא ישאל עליו אלא מדוחק.** לפי שיש לחוש לשיטת מי מהגאונים שדעתם שאין לשבועה התרה, לפי שבשבועה כתוב לא ינקה (ט"ז סק"ג, ש"ך סק"ג). ועוד שבשבועה אסר עצמו על החפץ (מעשה רקח על הרמב"ם נדרים פ"ג הכ"ג) ועוד כי כשמתירים ההתרה היא על ידי פתח לנדרו, וכשפותחים פתח בעצם אומרים שהנדר או השבועה היו בטעות, ולכן

שלחן ערוך

יְדֵר שׁוּם דְּבָר, וְאַפִּילוּ צִדְקָה אֵין טוֹב לְדֶר; אֲלֵא אִם יִשְׁנֻ בִּידוֹ, יִתֵּן מִיד; וְאִם לֹא, (כח) לֹא יְדֵר עַד שִׁיְהִיָּה (כח) לוֹ. וְאִם פּוֹסְקִים צִדְקָה וְצָרִיד לְפֶסֶק עִמָּהֶם, (כט) יֵאמֹר: (ל) בְּלֹא נֶדֶר. ה' בְּעֵת צָרָה (לב) מִתֵּר (לג) לְנֶדֶר (לד). ו' (לה) הָאֹמֵר: אֲשֶׁנָּה

~~~ דעה ברורה ~~~

נדר שיכול לעשותו כטעות נשאל עליו, אבל שבועה שיש איסור שבועת שוא לא ישאל אלא מדוחק (ידות נדרים ביד שאול סק"א).

(כח) **מדוחק.** ולכן אפילו שמי שנדר ואסר על עצמו מאכל עד זמן מסוים, ונתערב המאכל באחר אינו בטל ברוב כדין דבר שיש לו מתירים, כיון שמצוה להישאל על נדרו, מכל מקום מי שנשבע שלא יאכל מאכל ונתערב המאכל באחר לא נחשב כדבר שיש לו מתירים כיון שאין נשאלים על השבועה אלא מדוחק, ואם כן אין ההתרה בידו שהרי החכם לא ישמע לו (נדרי זירוזין, ועיין מנחת חינוך מצוה רפד אות טו. ובשולחן ערוך סי' קב כי שם מקומו).

(כח) **שלא ידור שום דבר.** אבל נדבה יכול לנדוב (באר הגולה סק"ז).

(כו) **לא ידור עד שיהיה לו.** פירוש: לא ידור כלל כשאין לו כסף לשלם עד שיהיה לו ואז כבר לא יצטרך לנדור ויתן בלי נדר (לבוש סעיף ד, ט"ז סק"ד, קיצור שלחן ערוך סי' קכט סעיף ב) ובלי נדבה (בגדי כהונה). ויש אומרים שלא יעשה נדר ויתנה בנדרו שאם יהיה לו ישלם ואם לא יהיה לו לא ישלם, אבל לנדור כשאין לו שישלם מתי שיהיה לו מותר (הב"ח, ובבית דוד הסביר בכוננת הב"ח שדעתו כט"ז).

(כז) **עד שיהיה לו.** ואינו דומה לזמן שגזרו גזירה שיכולים לקבל עליהם בנדר לשכשיהיה אפשר להם יתענו (ט"ז סק"ד).

(כח) **לו.** אם לא שעל ידי שהוא ידור יתנו אחרים שאז מצוה לידור (ברכי יוסף בשם הרב מהר"י מטראני בדרשות בשם האר"י ז"ל). והרדב"ז (סי' תמא) פסק שמותר אפילו לכתחילה לנדור לצדקה בשביל לזרז עצמו. וכן מותר לומר סלע זו לצדקה על מנת שיחיה בני. ומכאן נהגו רבים לנדור לעילוי נשמת רבי מאיר בעל הנס כדי שבזכותו ישיגו מבוקשם, ומכל מקום יותר טוב ליתן מקודם ולא לידור, וגדולה זכות המצוה. וטוב לומר בשעת הנדר עננו עננו, אלה' דרבי מאיר עננו עננו, ויכוון לכוונה שכיון רבי מאיר בזה, שנענה שר בית הסוהר (ברכי יוסף בשם הרמ"ע, וקיצור שו"ע סי' קכט סעיף ב) והנודר לקופת רבי מאיר בעל הנס אם הוא מהספרדים חייב לפרוע להקדש שבטבריה על קברו של רבי מאיר בעל הנס (לב חיים ח"ב סי' קס ושדי חמד אסיפת דינים מערכת א"י אות ז) ומי שנדר על קופת רבי מאיר בעל הנס של הקדש האשכנזים יש לחלק בין כל עניי ארץ ישראל כי כך נהגו (שו"ת מאמר מרדכי סי' טו, שו"ת חתם סופר ח"ו סי' כז, שו"ת בית יצחק [שמעלקיס] חאר"ח סי' יט-כא) ואם אמר שיתן לעניי עירו לעילו נשמת רבי מאיר בעל הנס אפילו לכתחילה מחוייב לתת לעניי עירו (שו"ת לב חיים שם. ודלא כהרב אמת ליעקב וסיים שכן המנהג בכל הקהילות).

(כט) **יאמר בלא נדר.** פירוש: שיאמר בפירוש שהוא פוסק בלי נדר, אבל מי שאומר שיתן סכום כסף לצדקה אפילו לא אמר בלשון נדר נחשב כנדר (לבוש סעיף ד, פרישה, ש"ך סק"ד, של"ה הק' שער האותיות אות ש ד"ה כתב בטור) ואפילו שאמר בלי נדר יש לאדם לקיים דיבורו ולתת מה שפסק וככל היוצא מפיו יעשה (של"ה הק' תורה שבכתב פרשת מטות תוכחת מוסר, ושבת מוסר פרק כ באזהרה

~~~ דעה ברורה ~~~

(ט) כי הכוונה באמירת בלי נדר, כאילו הוא אומר שאינו רוצה להיות בכלל איסור עשה של מוצא שפתיך תשמור, וממילא אין עליו אלא התחייבות בלבד, ושארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב, ונצח ישראל לא ישקר, ומדבר שקר תרחק, ורק כשיש לו סיבה שאינו נותן כמו ששכח או שאין לו אינו עובר, ולא כמו שטועים המון העם וחושבים שכיון שאמר בלא נדר אינו חייב לקיימו כלל, ולכן כשנודר נדרים המנהג היותר טוב שלא להזכיר לשון נדר כלל גם בעשיית מי שבירך בימי החול (ש"ת שבט הלוי ח"י סי' קנו). וכשפוסק צדקה בבית הכנסת אפילו אינו אומר לשון נדר יש לו דין פוסק צדקה ברבים שמחוייב לקיים (אלף למגן על המטה אפרים סי' תקפא אות קב). ובזמן הזה בעוונותינו הרבים יש שאינם מקפידים על מוצא פיהם ולפעמים אומרים למבקש צדקה שיתנו לו בלי נדר וכל כוונתם לדחותם מעליו, ואומרים כן מחמת אי הנעימות לומר את האמת שאינם חפצים לתרום, ולמעשה אין להם שום כוונה לתת, מכל מקום כיון שהוציאו בפניהם שיתנו חייבים הם לתת כפי מה שאמרו ומחשבות ליבם אינו כלום.

(י) **בלא נדר.** ויש עונש על האדם שמאחר לשלם נדרי צדקה בזמנם ואפילו משלם

לאחר זמן (רבינו יונה שערי תשובה שער ג אות עד).

(לא) **בעת צרה מותר לנדור.** שכתוב (בראשית כח, כ) וידור יעקב נדר, לאמר לדורות שיהיו נודרים בעת צרה (בראשית רבה ע, א, והביאו התוספות חולין ב: ד"ה אבל, סמ"ג מצות לא תעשה רמב, באר הגולה סק"י) ואולי על ידי אותו הזכות ינצל מהצרה (לבוש סעיף ה). ויש אומרים שמצוה לנדור בעת צרה (טור, והבגדי כהונה הוכיח שכן עיקר). ויש אומרים שהנודר אפילו בעת צרה נקרא רשע (אגודה, נדרים פרק ד בשם יש מפרשים) ופירשו הפוסקים שכוונתו שרק צדקה לעניים מצוה וחובה לנדור בעת צרה ולא נדרי גבוה כעולות וזבחים שאפילו בעת צרה אסור לנדור (ומה שאמר יעקב אבינו עשר אעשרנו לך לצדקה אמר. ועוד יש לומר שלדעת היש אומרים שלא כדן עשה, ולכן נענש, וכאומרם בעון נדרים מתה אשתו של אדם, שנאמר מתה עלי רחל. כנסת הגדולה הגהות הבית יוסף אות ח. ויש מפרשים שיעקב בדרך נדבה אמר. ובאמת רוב הפוסקים דחו דעת היש אומרים מהלכה מהפסוק ביעקב).

(לב) **מותר לנדור.** ולכן נודרים בראש השנה ויום הכיפורים צדקות ושמן למאור, כי הוא יום הדין ונחשב כעת צרה. ומשום צער עניים הקילו והנהיגו לידור גם בשבת ויום טוב. ובפרט שהגבאים גובים מיד למחרת ואפילו בעל כרחם. ובעוונותינו הרבים כמה זמן מתאחרים ולא משלמים מיד, וגם אין כוח בגבאים לגבות בעל כרחם (הריטב"א פ"ק דנדרים).

ויש אומרים שהטעם כי אין העולה לתורה נודר בעצמו ומוציא בפיו את הנדר כך וכך אני נודר, אלא החזן אומר בשליחותו, ושליחות בנדרים אינו נחשב נדר, ואפילו שהחזן שואלו מקודם כמה יתן והעולה אומר הסכום, והחזן חוזר ואומר בעבור שנדר כך וכך, מכל מקום אינו נחשב כנודר בעצמו אלא כנודר על ידי שליח שאינו בתורת נדרים (כמבואר ברמב"ן בבא בתרא קכו לענין נזירות, והוא הדין לנדר ושבעה כמבואר בבית מאיר אה"ע סי' קכ). ומכל מקום כופים לשלם מאחר שכבר נהגו נחשב האמירה כקנין סטימותא, שהוא קנין ממנהג הסוחרים שנהגו שבכל צורה שרגילים לגמור המקח נחשב קנין (ועיין עוד בקצות החושן סי' כו, בהסבר אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, ולפי הפירושים יש חילוק האם כופין על הצדקה או לא).

שלחן ערוך

(לז) פֶּרֶק זֶה, וְיִירָא שְׁמָא יִתְרַשֵּׁל בְּדַבָּר, (לט) יִשְׂרִי לֵה לְמִנְדָּר (מ) לְזִרְוִי נִפְשָׁה. (מב) וְכֵן אִם יִרָא שְׁיִתְקַפּוּ יִצְרוּ (מג) וְיִעֲבֹר עַל אֵיזוּ מְצֻחַ מְמֻצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, (מד) אוֹ

דעה ברורה

אך דעת המרדכי (בבא בתרא פרק א סי' תצא) שהנודרים צדקה על ידי החזן עוברים באיסור נדרים, וגם המנהג בהזכרת נשמות שנודרים בעצמם, ונהגו כן על פי המרדכי (כמבואר בא"ח סי' תרכא) וגם נוהגים להזכיר נשמות בכל יום טוב אחרון, וצריך עיון (ערך ש"י). ובאמת יש מי שמדקדקים שלא לנדור ולנדב ביום הכיפורים ונותנים אותה הצדקה שרוצים לנדב בערב יום הכיפורים או קודם לו, ואז השליח ציבור אומר בעבור שנתן כך וכך וישר הוא (מיני תורגמא [פיק] פרשת ואתחנן ו, יג, מטה אפרים סי' תריט סעיף ג). אמנם כבר כתב הרמ"א (א"ח סי' שו סעיף ו) שהמנהג להקל ולפסוק בשבת כמה יתן צדקה כיון שהוא צורך מצוה (משנה ברורה שם סק"ג). וגם נהגו לידור צדקה ביום הכיפורים בעד המתים (א"ח סי' תרכא סעיף ו) ומנהג ותיקין הוא ומועיל לנשמותיהם (וכן הביא הרמ"א בסי' רמט סעיף טו).

(לז) לנדור. ומי ששרוי בצער אל ימהר ואל יקפוץ בנדר, אלא יחשוב תחילה, כי אולי יתחרט. וכשיוכל לקיימו ילך ויתיעץ עם החכם האם כדאי מה שנודר לפי עניין הצרה (ספר חסידים סי' תג והביאו ראשית חכמה שער הקדושה פ"ד אות יח סוף ד"ה עוד גרסינן, וביעלו חסידים לפלא יועץ עמוד קצו אות ת-תי). וראוי שלא ידור אלא לזמן קצר בלבד (ראשית חכמה שער הקדושה פ"ד אות כא ד"ה ובענין נדרים, אך אפים סי' ג אות יד) ולא ירבה בנדרים (כינוי נדרים סעיף א ד"ה ונראה). וכשנודר לא ידור כדרכי האמורי, ואם יש לו חולי מעים לא ידור שלא יאכל בני מעים, ואם מיחוש ראש לא ידור שלא יאכל ראש בהמה (ספר חסידים שם והביאו כנסת הגדולה הגהת הטור אות יא). ואם ידור נדר כדרך אומות העולם שבעת צרתם נודרים גופם ונותנים אותם לקדשים שלהם, אין בדבריו כלום (רל"ח סי' ג והביאו הכנסת הגדולה הגהות הטור אות ו). ובזמן הזה אין ראוי לידור אפילו בעת צרה (שבט מוסר פרק כ אזהרה טו בשם ספר חסידים [אבל יש לעין כי בספר חסידים מדבר מלנדור נדרי מצוה ולא מנדר בעת צרה]).

(לח) בירור הלכה: מותר לנדור. ובטור מצוה לנדור. ואולי בכוונה שינה המחבר הלשון, שהרי אם מצוה אם כן אפילו שלא התפיסו בדבר הנדור נחשב נדר (כמבואר בכנסת הגדולה בהגהות בית יוסף אות ז) אבל כיון שרק מותר לנדור אם כן אינו נדר עד שיתפיסו בדבר הנדור ככל דיני נדרים. ויש אומרים שגם כוונת המחבר שמצוה לנדור (ש"ת באר משה ח"א סי' נז אות ו, ומה שאמר המחבר מותר ולא מצוה כי דין זה אינו מפורש ברמב"ם).

(לה) האומר אשנה פרק זה. אפילו בדיבור סתם שאמר שהוא הולך ללמוד פרק והלכה זו יש עליו חיוב נדר (ש"ך סק"ה) והוא דעת המחבר בסימן ריג שבלשון זה כבר נחשב לנדרי הקדש (וכביאור המהר"ט בשניות חלק י"ד סי' כח, שדבר של מצוה אינו צריך תורת נדר, ובדיבור בלבד כבר חייבים משום נדר. והביאו בידות נדרים ביד שאול סק"ח). אבל דעת הר"ן והתוספות שאין זה לשון נדר עד שיאמר בלשון שבועה, בשבועה שאשנה פרק זה (וכן פסק בבגדי כהונה ותמה על הרמ"א שלא הגיה כאן כלום).

(לו) פרק זה. וכיון שאפילו שאדם מחויב ללמוד תורה מכל מקום אינו חייב ללמוד דוקא פרק זה לכן חל השבועה (לפי דעת הרמב"ן והריטב"א בנדרים שם. אולם לדעת התשב"ץ ח"א סי' ק והובא

~~~ דעה ברורה ~~~

במגן גבורים סי' יט שאפילו שאין חיוב לאכול בסוכה אלא בלילה הראשונה מכל מקום כיון שאם היה אוכל בסוכה כל שבעה הוא מקיים מצוה שוב אין השבועה יכולה לחול עליה, ולפי זה גם בפרק זה כיון שלומד פרק זה מקיים המצוה ואין השבועה יכולה לחול עליה).

(לז) בירור הלכה: זה. ומי שהיה רגיל ללמוד כ"ד פרקי משניות של מסכת שבת בכל שבת, ואחר כך קיבל עליו בנדר לקרוא י"ח פרקי משניות על הסדר, ובהגיעו למסכת שבת אירע לו קריאת הי"ח פרקים ביום השבת עצמו, אינו צריך לקרוא המסכת ב' פעמים אלא עולה לו לכאן ולכן (ש"ת סמא דחיי חיר"ד סי' ט ש"ת בית יעקב סי' סא, ש"ת בית יהודה ח"א חא"ח סי' יט, יקהיל שלמה א"ח סי' תקסח, יד אהרן א"ח הגהת הטור סי' רפח לדעת הט"ז. ודין זה נלמד מדברי מהר"ל סי' קיח ופסקו המחבר בא"ח סי' תקסח סעיף י והרמ"א כאן בס' ריז בסוף הסימן, ומג"א בא"ח שם סקכ"ב ומשנה ברורה שם סקמ"ט). **ויש מי שחולק** (בתי כנסיות בבית מילא סי' קנה). **ולכן כשקיבל עליו ללמוד על הסדר הקבלות עולים לו לכאן ולכאן כשיטת רוב הפוסקים, אבל אם נדר ללמוד משניות שלא על הסדר הואיל ואנו רואים שאין מחשבתו אלא ללמוד סך פרקים אין המשניות של שבת עולים לו, אלא יקרא הכ"ד משניות של שבת וחוש מזה את הסך משניות שקיבל עליו שלא על הסדר.**

והנודר ללמוד עשרים פרקים או לקרוא עשרה מזמורי תהילים לכתחילה יש להחמיר שיקרא עשרה מזמורים חדשים ולא יכפול מזמור אחד כמה פעמים (בחקרי לב חיר"ד סי' לב נסתפק בזה).

ואם קרא מקרא שלא היה ספר תהילים או משנה בידו ואינו זוכר בעל פה אלא כמה פרקים יכול לכופלם שיעלו לו לחשבון הפרקים (ש"ת תורה לשמה החדשות חיר"ד סי' לב). **וכל זה כשבשעת הנדר לא היה דעתו לשום כוונה, אבל אם בפירוש כיוון הולכים אחר כוונתו** (פשוט).

(לח) וירא שמא יתירשל בדבר שרי ליה וכו'. אבל אם אינו ירא שמא יתירשל אסור לו לנדור.

(לט) שרי ליה למנדור לזרוזי נפשיה. כי לשנות פרק נחשב מצוה שבגופו שיש לו לטרוח ולשנות את הפרק, ואין יצרו של אדם מתגבר עליו להפריעו כל כך כמו במצות הצדקה שצריך לתת ממון ששם היצר מתגבר ביותר ולכן בצדקה אסור לידור לזרוזי נפשו שיתן צדקה כשיהיה לו. **ויש שפירשו הטעם כי בממון חוששים שאולי לא יהיה לו או שאולי לא ירצה העני לקבל, ואינו נכון כי באופנים אלו הוא פטור מנדור** (ט"ז סק"ה).

ויש אומרים שבמצוה חיובית מותר לנדור לזרוזי נפשו, ובמצוה שאינה חיובית אסור לנדור אפילו לזרוזי נפשו. ואם כן בצדקה שהיא מצוה חיובית ויש חשש התרשלות מצוה לנדור. וכשנודר אפילו על מצוה חיובית יכול להתיר את נדורו (חדרי דעה). **(מ) לזרוזי נפשיה.** פירוש: שבעיני האדם כיון שנשבע חמור לו הענין שלא יעבור עליו

(נדרי זריזין ד"ה ומ"ש שרי).

(מא) נפשיה. וכיון שהאומר אשנה פרק זה נדר גדול נדר לאלוקי ישראל, לכן טוב שיתנה אדם בתחילת קביעות לימודו שלא יהיה ההספק הקבוע עליו בתורת נדר, כי אולי לפעמים לא יוכל להשלים את כל הקביעות (מגן אברהם סי' רלח סק"א והביאו המשנה ברורה שם סק"ה).

שלחן ערוך

יְתֵרְשֶׁל מְקִיָּוִם ^(מה) מְצֻצֹת עֵשָׂה, ^(מב) מְצֻצָה ^(מז) לְשִׁבְעָה ^(מח) וְלִנְדֹר ^(מט) כְּדֵי לָזֶרֶז ^(י) עֲצָמוֹ.
זֶה מִי שֶׁנִּדְרָם נְדָרִים כְּדֵי לְכוֹנֵן יְדֻעוֹתָיו וּלְתַקֵּן מַעֲשָׂיו, ^(נא) יִהְיֶה זֶה זָרִיז וּמְשֻׁבָּח.

~~~ דעה ברורה ~~~

^(מב) וכן אם ירא שיתקפו יצרו וכו' מצוה לישבע. שנאמר (תהלים קיט, קו) נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך, אבל בזמן הזה אין נשבעים שמא יעבור על שבועותו (ספר חסידים סי' תכ, וסי' תשט"ז, כנסת הגדולה הגהת הטור אות י', ובראשית חכמה שער הקדושה פ"ד דף קפב ע"ג הביא ראייה לדבריו, וכן הוא ביפה ללב ח"ה סק"ג, נדרי זריזין ח"ב על סעיף א, חכמת אדם כלל צא אות ז).

^(מג) ויעבור על איזו מצוה ממצות לא תעשה. פירוש: שדווקא אם מתיירא שיעבור על אחת ממצות לא תעשה מותר לו להישבע בכדי שלא יעבור עליו, אבל אם ירא פן יעבור על כל הלאוין כולם שיהיו כולם כקלים בעיניו, אסור לו להישבע לזרז נפשו (ש"ת מחנה חיים ח"ה ח"מ סי' יד, כי כשנשבע על הכל הרי הוא מושבע מהר סיני ושבועתו עכשיו לבטלה, ורק באיסור מסויים מותר כמו שמצאנו אצל אברהם ויוסף ודוד ואלישע).

^(מד) או יתירשל מקיום מצות עשה. פירוש: או ירא שיתירשל מקיום מצות עשה ואפילו מפחד מלהתירשל בכל המצות עשה (ש"ת מחנה חיים ח"ה ח"מ סי' יד).

^(מה) מצות עשה. שאדם מחויב לקיימה, אבל על מצות עשה שאינו מחויב לקיימו לא ידור (חדרי דעה, נדרי זריזין נדרים ח. ד"ה האומר, עמוד נא) ודוקא כשנודר לקיים לזרז עצמו בכל פרטי המצוה, אבל לא ידור לזרז נפשו רק בחלק המצוה שהוא מהתורה ולא בחלק שמדרבנן (גליון מהרש"א).

^(מו) מצוה לישבע. אפילו בשם (שאילתות פ' יתרו נג). ואפילו שאין השבועה חלה על דבר מצוה מותר לו להישבע כדי לזרז נפשו (ש"ך סק"י). ויש אומרים שהשבועה חלה על דבר מצוה כשנשבע שאשב בסוכה, ורק כשנשבע לבטל המצוה כמו שנשבע שלא לישב בסוכה או בנשבע שלא יאכל נבילות לא חל כי אין איסור חל על איסור (הר"ן נדרים ט).

והביאו הרעק"א).

^(מז) לישבע ולנדור. ולענין אם חל עליו הנדר לענין בל יחל עיין בסימן ריג סעיף ב ובסימן רלט סעיף ד. והאם חלים הנדרים כשנדר שלא יאכל נבילות וטריפות עיין בסימן רטו סעיף ה.

^(מח) ולנדור וכו'. אבל אם לא נדר אלא אמר כמה פעמים שלא יעשה איסור או שהפריש עצמו מהאיסור כמה פעמים, ודאי לא חל עליו בתורת נדר (ש"ת שמש צדקה חיר"ד

סי' ז).

^(מט) כדי לזרז עצמו. ועל זה אמרו (אבות ג, יג) נדרים סייג לפרישות (הרא"ש נדרים ח: באר הגולה

סק"ב).

^(י) עצמו. ואם אמר מכאן ועד שלושים יום אקבל עלי כך וכך תעניות או אקבל עלי לתת כך וכך בכל שבוע לצדקה, חייב לקיים נדרו עד הזמן שקבע. ואם לא קבע זמן הרי הוא חייב לקיים נדרו מיד מרגע שנדר, ובצדקה מיד עובר בבל תאחר (כנסת הגדולה

הגהת הטור אות ד מהרדב"ז ח"א סי' רפד. ועיין בתחילת הסימן מה שכתבנו).

^(נא) הרי זה זריז ומשובח. כמו שמצאנו בשמעון הצדיק שלא רצה לאכול אשם נזיר טמא אלא את אשמו של נזיר אחד שהיה שערו נאה ביותר ושאלו שמעון הצדיק מה

בַּיֶּצֶד, מִי שֶׁהָיָה זֹלִל, וְאָסֵר עָלָיו הַבֶּשֶׁר שָׁנָה אוֹ שְׁנָתַיִם; אוֹ שֶׁהָיָה שׁוֹגֵה בַּיּוֹן, וְאָסֵר הָיִין עַל עֲצָמוֹ זְמַן מְרַבָּה; אוֹ אָסֵר הַשְּׁכָרוֹת לְעוֹלָם; וְכֵן מִי שֶׁהָיָה רוֹדֵף שְׁלֵמוֹנִים וְנִבְחָל לְחֹן, וְאָסֵר עַל עֲצָמוֹ הַמִּתְנֻנּוֹת אוֹ הַנִּית אֲנָשֵׁי מִדִּינָה זוֹ; וְכֵן מִי שֶׁהָיָה מִתְנַגֵּף בִּיפִּיו וְנִדְרַר בְּנִזִּיר, וְכִיּוֹצֵא בְּנִדְרִים, (נח) כָּלֵם דֶּרֶךְ עֲבוּדָה לְשֵׁם הֵם; וּבְנִדְרִים אֵלּוּ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם אָמְרוּ חֲכָמִים: נְדָרִים סִיג לְפָרִישׁוֹת; וְאָף עַל פִּי שֶׁהֵם עֲבוּדָה, (נז) לֹא יִרְבֶּה אָדָם בְּנִדְרֵי אִסּוּר (נח) וְלֹא יִרְגִּיל עֲצָמוֹ בָּהֶם, אֲלֵא יִפְרֹשׁ מִדְּבָרִים שְׂרָאוּי לְפָרֹשׁ מֵהֶם, (נט) בְּלֹא נֶדֶר.

~~~ דעה ברורה ~~~

ראה להשחית שערו הנאה, ואמר הנזיר לפי שיצרו פחז עליו ואמר שיגלח שערו לשמים ועמד שמעון הצדיק ונשקו על ראשו ואמר לו שירבו כמותו נודרי נזירות בישראל (נזיר ד:) וכאומרם נדרים סייג לפרישות (אבות ג, יג).

(נב) **ואסר היין על עצמו.** חוץ מיין של קידוש והבדלה בשבתות וימים טובים, כי אם אסר גם בהם אינו זריז ומשובח, וכן הדין בבשר (מעשה רקח נדרים פ"ג הכ"ג).

(נג) **וכן מי שהיה מתגאה ביפיו ונדר בנזיר.** ומלשון זה משמע שלא יקבל אדם על עצמו נזירות אלא במתגאה ביפיו וחושש להיכשל בעצת היצר הרע (צפנת פענח על הרמב"ם נדרים פ"ג הכ"ג).

(נד) **ונדר בנזיר.** ומכאן שהנזירות נוהג גם בזמן הזה ומי שידור בנזיר יהיה אסור לו לשתות יין ולטמא למתים, ואם הוא בחוץ לארץ מחלוקת האם כופים אותו לעלות לארץ ישראל, ומכל מקום עד שעלה כל הימים חייב לנהוג נזירות (עיין סי' רלט בש"ך סקכ"ח).

(נה) **כולם דרך עבודה.** ואפילו שהם דרך עבודה מכל מקום רק על עצמו יכול לידור לזרז נפשו, אבל את בנו אינו יכול לחנך ולזרז אלא בנזירות ולא בנדרים (ש"ת הרמ"א סי' קג והביאו כנסת הגדולה הגהות הטור אות יב).

(נו) **ואף על פי שהם עבודה לא ירבה אדם וכו'.** עצה טובה קא משמע לן כדי שלא יכשל לבסוף (כסף משנה על הרמב"ם נדרים פ"ג הכ"ג).

(נז) **לא ירבה אדם בנדר איסור.** וכשנמנע מלידור זה ענף מצוה מכלל מצות נדרים, לפי שהנדר מכשול לאדם פן יחל דברו או פן יאחר לשלמו, ולא הבא מכלל עשה נחשב עשה (חרדים פ"ב במצות התלויות בפה אות נח).

(נח) **ולא ירגיל עצמו בהם.** אלא כפי הצורך כדרך רפואה (פירוש רבינו יונה לאבות פ"ג מ"ג).

(נט) **בלא נדר.** ולכן טבח שהכשיל אחרים באיסור [ובאופן שאין צריך להעבירו כמבואר בסי' קיט סעיפים טו-טז] שצריך לקבל עליו דברי חבירות, יש להקפיד שלא יזכירו שום איסור או חרם או שבועה בכתב התנאים שכותבים עליו (ש"ת דברי חיים ח"ג בליקוטים והשמטות סי' לה).

שלחן ערוך

סימן רט – השומע שחברו נודר ואמר **אמן**, וכו' סעיף אחד

א אחד הנודר מעצמו או שהדירו חברו ואמר: **אמן**,^(א) או דבר שענינו בעניית אמן שהוא קבלת דברים, **אסור**;^(ג) אבל פשחכרו מדירו משלו אין צריך^(ה) לקבל^(ו) דבריו.

~~~ דעה ברורה ~~~

(א) **אמן**. ולשון אמן הוא הסכמה וקבלת דברים (שבועות לו).

(ב) או דבר שענינו כעניית אמן. כמו אמר אין או קיבלתי דברך וכדומה (ידות נדרים ביד יוסף

סק"א).

(ג) **אסור**. שכל העונה אמן אחר שבועה הרי הוא כמוציא שבועה מפיו, כמו שכתוב (במדבר ה, כב) ואמרה האשה אמן אמן (שבועות כט: מימרא דשמואל). אבל אם לא אמר אמן או דברים הדומים לקבלת אמן אפילו ושתק כשחבירו הדירו אינו נאסר בהם (כך נראה מלשון המחבר). ומי שחתם על שטר השבועה חייב לקיים חתימתו, כי חתימתו נחשבת כאילו השביעה אחרים וענה אמן (שו"ת הרדב"ז סי' תקפא). ויש מי שאומר ששבועה בכתב אינו נחשב כשבועה אלא אם הוא בעצמו כתב בכתב ידו את נוסח השבועה, אבל אם אחר כתב והוא רק חתם אינו נחשב כשבועה (שו"ת האלף לך שלמה חיד"ד סי' רמג, ושכן מצא בנודע ביהודה קמא חיד"ד סי' סח, ואפילו שהברית אברהם חולק עליו אינו כלום כמו שכבר ביאר בנדרי זרזין. ועיין בבאר הגולה סי' רלב סעיף יב שכתב שהנשבע בכתב אפילו שלא הוציא בשפתיו חייב לקיים מה שנשבע ואם לא קיים דינו מסור לשמים אבל אין לחיבו בדיני אדם. ועיין עוד בס' רלו בפתחי תשובה סק"א שהאריך בזה).

(ד) **אסור**. אבל ראובן שאמר לשמעון משביע אני עליך אם לא אכלת היום, ואמר אמן, ואומר הנשבע שלא היה בדעתי אם לא טעמתי כלום אלא אם לא אכלתי סעודה היום, הולכים אחר מחשבת הנשבע, כי צריך שיהיו פיו וליבו שוין. ואם היא שבועת העדות ואמר לחבירו שבועה אם אתה יודע לי עדות שתבוא ותעידני, וענה אמן שאין אני יודע לך עדות, אינו יכול לומר שכוונתו היה לומר שאינו יודע עדות של אדם אחר רק על העדות של האדם עצמו, וכן הדין בשבועת הפקדון ושבועת הדיינים (הרדב"ז ח"א

סי' קכז והביאו כנסת הגדולה בהגהות הטור אות ג).

(ה) **לקבל דבריו**. שהרי יש לאדם כוח לאסור נכסיו על חבירו בעל כורחו (בית יוסף, ש"ך סק"א, בית מאיר) ואפילו עומד וצווח שאינו רוצה חל עליו הנדר בעל כורחו (נקודות הכסף). ועוד יש לפרש: שאם ראובן מדיר את שמעון שלא יהנה שמעון מנכסי עצמו, אין צריך שמעון להסכים ולקבל על עצמו את הנדר בכדי שהנדר או השבועה שהדיר או השביע חבירו לא יהיה בחינם (ט"ז סק"ב).

(ו) **דבריו**. וכיון שאדם יכול לאסור חפציו על חבירו, מי שחטף פירות מחבירו וקודם שהגביה אמר בעל הפירות שהוא אוסר עליו את הפירות באכילה, והחוטף לא השגיח ואכל, אפילו אם הוא משלם את דמי החפץ מכל מקום הוא צריך גם כפרה מצד שאכל דבר האסור לו, אבל לאחר שכבר הגביה החוטף את החפץ לא יועיל אמירת בעל הפירות שהוא אוסר עליו את הפירות, כיון שאדם אינו יכול להקדיש חפץ שנגנב ממנו ואינו בידו וברשותו. וכשהחוטף היה כוונתו לקחת את החפץ ולשלם דמיה יש חילוק

האם דמיה קצוצים או לא (פתחי תשובה סק"א מפנים מאירות ח"ב סי' קסו).

סימן רי – שצריך לפרט הנדר בשפתיו, וכו' ג' סעיפים

א אין הנדר חל עד (א) (ב) שיוציא בשפתיו ויהיו פיו ולבו שוים. לפיכך (ג) היה בלבו מפת חטים, והוציא בשפתיו פת שעורים, (ד) מותר בשניהם. אבל אם היה בלבו פת חטים או פת שעורים, (ה) והוציא בשפתיו פת סתם, אסור בשל חטים לבד (ו) (ז) או (ח) שעורים (ז) לבד (ז) (ז) מן מע כס' ר"ז ס"ט. ואם נדר על (ח) דעת אחרים, אינו תלוי

~~~ דעה ברורה ~~~

(א) שיוציא בשפתיו. שנאמר לגבי שבועה (ויקרא ה, ד) לבטא בשפתים, שצריך להוציא בשפתיו מה שמחשב בליבו, והוא הדין לנדרים (ט"ז סק"א).

(ב) בירור הלכה: בשפתיו. אבל מהפסוק שכתוב בנדרים (במדבר ל, ג) ככל היוצא מפיו יעשה, לא יכולים ללמוד שצריך להוציא בפיו, כיון שמפסוק זה לומדים שהנדרים חלים אפילו כשאומרם בלשון ידות וכינוים לפי מה שדרך בני אדם במקום ההוא, אם כך גם כשגמר בליבו להוציא בפיו מה שדרך בני אדם להוציא מפהם בלשונם יחול הנדר, ולכן הוצרך ללמוד משבועות שנאמר לבטא בשפתים (לבוש סעיף א).

(ג) היה בליבו מפת חטים. פירוש: שבשעה שאמר פת חשב בליבו על פת חטים ואפילו שלא התכוון להוציא את המילה חטים בשפתיו, ואמר פת שעורים (בגדי כהונה ד"ה לפיכך).

(ד) מותר בשניהם. בפת חטים כיון שלא הוציא בשפתיו, ובפת שעורים כיון שלא נתכוון בליבו, וכדי שיחול הנדר צריך שיהיו פיו ולבו שוין (ט"ז סק"ב, ש"ך סק"א).

(ה) והוציא בשפתיו פת סתם, אסור בשל חטים לבד. כשהיה בליבו פת חטים, או בשל שעורים כשהיה בליבו פת שעורים בלבד, כי בלשון בני אדם כשאומרים פת סתם ולא מפרטים איזה פת, פעמים כוונתם לפת חטים ופעמים לפת שעורים (בית יוסף, ש"ך סק"ב).

(ו) או בשל שעורים בלבד. ואפילו שסתם פת זה של חטים מכל מקום כיון שבאמירת פת נכלל גם פת שעורים אם כן אין פיו וליבו סותרין זה את זה ואסור (כך ביאר הב"ח את דעת הרמ"א) אבל הבית יוסף הסתפק בזה כיון שסתם פת הוא חטים. ועוד פירשו שסתם פת משמע פת מחטים או משעורים ולכן הוא אסור במין שהתכוון אליו, אבל אם סתם פת הוא רק של חטים מודה הרמ"א שאינו אסור בשל שעורים כי אין כוח במחשבת הלב להכריע דיבורו נגד הסתם, ויש חילוק להלכה בין הפירושים במקום שאפשר לפרש את משמעות הלשון בכמה דרכים ודרך אחד משמע יותר מהשני, אך למעשה חלילה להקל (בגדי כהונה ד"ה או פת).

(ז) לבד. ולא רק כשהיה בליבו לפת חטים או שעורים אלא אפילו כשהיה בליבו לכל סוג פת שבעולם כיון שאינו סותר דיבורו למחשבתו (חדרי דעה).

וכל זה כשרצה לומר פת חטים אלא שבשוגג ובטעות אמר פת ולא גמר דיבורו לפרש בשפתיו את מחשבתו שכוונתו לפת חטים, ובדין היה שיהיה מותר בכל פת כיון שלא הוציא בפיו את מחשבתו, אלא שדרשו חז"ל ממה שנאמר (ויקרא ה, ד) לכל אשר יבטא,

שלחן ערוך

בְּלִבּוֹ אֵלָא (ט)כְּפִי מַה שִּׁיאֲמָרוּ אַחֲרֵים לְהוּא דְּעֵתָם, (י)כֶּן יָחֹל (יא)הַנֶּדֶר.
ב (יב)הַנֶּדֶר בְּחֻלּוֹם, (יג)אֵינוֹ כָּלּוֹם (יד)וְאֵינוֹ צָרִיד שְׁאֵלָה; (טו)וְיֵשׁ אֲמָרִים שֶׁיִּתִּירוּ

~~~ דעה ברורה ~~~

שהולכים אחר מחשבתו כל שפיו אינו מכחישו, וכאן פת חיטים גם שמה פת, ואין מחשבתו מכחישה את דיבורו, ולכן אסור במין הפת שחשב בליבו, אבל מי שכוונתו היה להוציא בשפתיו פת סתם ולחשוב בליבו על פת חיטים, אסור בכל פת כיון שדברים שבלב אינם דברים ומה שהוציא בפיו סותר את מחשבתו (ב"ח, ט"ז סק"ג, ש"ך סק"ב. ובפתחי תשובה סק"א הביא מחוות יאיר שלולי דעת דעת הב"ח היה פוסק שאפילו כיון לומר פת סתם ולחשוב במחשבתו פת חיטים, מותר בשל שעורים, אלא שמתירא לחלוק על כמה גדולים שהסכימו עם הב"ח).

ומי שבמחשבתו היה לומר פת סתם והוציא בפיו פת חיטים בין בטעות ובין בכוונה מותר בשל שעורים, ואולי אפילו אם מוכח בנדרו להיפך אינו כלום אפילו להחמיר מה שאין במשמעות לשון הנודר (פתחי תשובה סק"א מחוות יאיר סי' טו).

וכשנתכוון לומר פת שעורים והוציא בפיו פת שעורים אפילו אם טעה ובאמת היה כוונתו לפת חיטים מכל מקום אסור בפת שעורים (ידות נדרים ביד יוסף סק"ג).
(ח) דעת אחרים. כמו שאמר שבועה שלא אוכל היום ועל דעתכם אני נשבע, אינו יכול לומר שכך וכך היה בליבו, שהרי לא נשבע על דעתו אלא על דעת אחרים, ונחשב ליבם של האחרים כמו ליבו, ואם כן פיו וליבם של האחרים שוה וחייב (ש"ך סק"ג מהרמב"ם).

(ט) כפי מה שיאמרו אחרים שהוא דעתם כך יחול הנדר. ודוקא כשאומרים האחרים שדעתם היה לדבר שיש בו הגיון אבל אם דעתם היה לדבר מוגזם לא יחול הנדר כפי דעתם (מחנה אפרים הלכות שבועות סי' א).

(י) כך יחול הנדר. ואם הוא מסופק אם נדר על דעתם או לא יש להסתפק מה דינו (ידות נדרים ביד יוסף סק"ד).

(יא) בירור הלכה: הנדר. הנה בסעיף זה כתב המחבר שאין הנדר חל עד שיוציא בשפתיו אבל אם לא הוציא בשפתיו אלא הרכין [הזיז] את ראשו לאות הסכמה צריך עיון (בשירי קרבן על הירושלמי גיטין פ"ז ה"א נשאר בצריך עיון. ובירושלמי תרומות פ"ג ה"ד משמע שרק קרבן שבועה אינו חייב עד שהוציא בשפתיו אבל מכל מקום נחשב שבועה, והש"ס בבלי ברור שאינו סובר כן, כמבואר בדעת תורה).

ומי שלא הוציא את נדרו בפיו אלא כתבו ואפילו לא חתם, נחלקו הפוסקים מה דינו, יש אומרים שכתובה אינה כדיבור ואין הנדר חל (שו"ת המב"ט ח"א סי' רמ, שו"ת מהרב"ל ח"א סי' מג, שו"ת מהר"ם גלאנטי סי' קכב, שו"ת לחם רב סי' עב, שו"ת פני יצחק [אבולעפייא] ח"ה י"ד סי' ז דף לא סוף עמוד א בשם הכנסת הגדולה שכן גם דעת הבית יוסף, וכתב שכנראה כוונתו למה שכתב באבקת רוכל סי' קצד, ברית אברהם י"ד סי' נט).

ויש אומרים שאפילו שבאמת אין הנדר והשבועה חלים, זה רק לעניין שאין בית דין יכול לכופו לקיים נדרו ושבועתו שבכתב, אבל הוא עצמו צריך לצאת ידי שמים ולקיים נדרו ושבועתו (שו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תרה, שו"ת בית שלמה י"ד ח"ב סי' פו).

ויש אומרים שכתובה כדיבור והנדר חל (שו"ת חוות יאיר סי' קצד, ושו"ת שב יעקב אה"ע סי' מא, שו"ת חתם סופר י"ד סי' רכ ד"ה שנית וסי' רכז, ובישועות יעקב אה"ע"ז סוף סי' נ הביא ראיה).

לו (טז) עֲשֶׂה דִּדְעִי לְמִקְרִי וְיִתְּרוֹ לוֹ צִחְרָטָה (יז) כְּאֶלּוֹ נָדָר צִחְקִיז (פְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִיס), (יח) וְיִישׁ לְחֹשׁ (יט) לְדַבְרֵיהֶם. מִיֵּהוּ אִי לֵית לִיהַ צִחְלוֹת עֲשָׂרָה דִּדְעִי לְמִקְרִי, יִתְּרֵנוּ (כ) כְּשֶׁלֶסָה כְּשֶׁלֶר

~~~ דעה ברורה ~~~

ומכל מקום אם לא מקיים נדרו ושבועתו אפילו לדעה זו אי אפשר לחייבו בדיני אדם ודינו מסור לשמים (באר הגולה סי' רלב סעיף יב).

ויש מי שחילק ופסק שאם אחרים כתבו והוא חתם אינו כלום, ואם הוא כתב וחתם נחשב כשבועה וחייב לקיים חתימתו (נודע ביהודה קמא ח"ד סי' סח סוף ד"ה ועתה, שו"ת האלף לך שלמה

ח"ד סי' רמג ובנדרי זריזין על סעיף א).

ושיטת התומים (ח"מ סי' צו סק"ה) שרק באילם כתיבה אינה שבועה אבל באדם שיכול לדבר כתיבתו נחשבת שבועה.

וכל זה דוקא כשכתב בפירוש אני מקבל עלי בשבועה או נדר, אבל אם כתב נשבעתי או נדרתי בלשון עבר אינו כלום (שו"ת נודע ביהודה קמא י"ד סי' סו וסי' סח ד"ה נוסף, ונדרי זריזין ח"ג סי' רכח

סקמ"ג, שואל ומשיב מהדורא קמא ח"א סי' רעד). **אך יש מי שחולק ולדעתו גם בלשון עבר נחשב נדר**

(ברית אברהם י"ד סי' ס סק"ח והביאו הפתחי תשובה סי' רלו סק"א).

וכל דין זה נאמר רק לתלמיד חכם אבל עם הארץ צריך התרה על שבועתו או נדרו שבכתב (נדרי זריזין ח"ג סק"ה, ובשו"ת האלף לך שלמה סי' רמג) **ובזמן הזה כולם דינם כעם הארץ** (הרמ"א

סי' קה סעיף א).

(יב) הנודר בחלום. או שאחרים חלמו עליו (ידות נדרים ביד יוסף סק"ו שגם בזה נחלקו הדעות במחבר).

(יג) אינו כלום, ואינו צריך שאלה. ויכול לעבור על נדרו.

(יד) ואינו צריך שאלה. כיון שאפילו אם נדר או נשבע כשהוא ער צריך שיהיו פיו וליבו שווים, כל שכן בחלום שאין לא פיו ולא ליבו שאין הנדר או השבועה כלום, ורק מי

שנידוהו בחלום כיון שהרחיקוהו מן השמים וסימן קללה הוא, צריך קירוב על ידי התרה בעשרה בני אדם (ט"ז סק"ד).

(טו) ויש אומרים שיתירו לו עשרה דידעי למיקרי. שלכל הפחות יודעים ללמוד מקרא, וכמו בנידוהו בחלום, כי יש לחוש אפילו בנדר ולא רק בנידוי (ט"ז סק"ד, ש"ך סק"ד) משום

שיש חלומות אמיתים שראוי לחוש להם ויש שאינם אמיתים ואין לחוש להם, ומחמת הספק יש להחמיר ולהתירו (שו"ת התשב"ץ ח"ב סי' קכח). ועוד שיש חלומות שבאים

מכוח הדמיון במחשבת האדם ואינם כלום, ויש חלומות שיש בהם סיבה מהשמים לגלות לאדם דבר וחלום זה הוא כעין נבואה אבל הם רק על דבר העתיד, ולכן

כשחלם לעתיד יש לחוש לחלום שאולי הוא מהחלומות שהם כעין נבואה וצריך התרה (שו"ת שיבת ציון סי' נב).

(טז) עשרה דידעי למיקרי. והחמירו בנודר בחלום יותר מנודר כשהוא ער והצריכו עשרה. ואפילו חזרו והתירוהו בחלום אינו כלום, כי אי אפשר לחלום בלי דברים

בטלים ואולי מה שחלם שהתירוהו זה הדברים בטלים (ש"ך סק"ד). ולפי זה גם אם חזר בו בחלום מהנדר בתוך כדי דיבור אינו נחשב חזרה, כי אולי החזרה היא הדברים בטלים

~~~ דעה ברורה ~~~

של החלום, אלא שלמעשה כיון שיש אומרים שאין ללמוד נדרים מנידוי יש להקל כשחזר בו בחלום (פתחי תשובה סק"ג משר"ת פרח שושן חיר"ד כלל ג סי' ט).
(יז) כאילו נדר בהקיץ. כשהוא ער. ומכל מקום אם נדר בחלום על דעת רבים יכולים להתיר לו את נדרו (שר"ת הרשב"א ח"א סי' תרסח, וח"ג סי' שלא) אפילו שבנודר בהקיץ על דעת רבים אי אפשר להתירו אלא על דעתם, כיון שאי אפשר לחלום בלא דברים בטלים, ואולי זה הדברים בטלים (שר"ת חתם סופר רכב אות ג). או כי מה שאין מתירים נדרים שנדרו על דעת רבים זהו מדרבנן ובנדרי חלום שאינם אלא חשש בלבד יכול להתיר (שר"ת פני מבין יר"ד סי' שו).

(יח) ויש לחוש לדבריהם. ודווקא בנדרי עצמו בחלום החמירו היש אומרים שיתירו לו בעשרה ויש לחוש לדבריהם, אבל אשה שנשבעה בחלום נדרי עינוי נפש לא החמירו עליה ובעלה מפיר לה ביום שומעו מעת לעת ככל שאר הנדרים (ט"ז סק"ד לדעת היש אומרים) אלא שהב"ח כתב שדין האשה כדין האיש וצריכה עשרה שיתירו לה כיון שמהשמים השבעוה, וכתב הש"ך (סק"ה) שכן נוהגים. אבל הטורי זהב (סק"ד) כתב שכבר פסק המהר"ל מפראג ז"ל שהעיקר כדעה הראשונה ואין צריך התרה כלל (ובידות נדרים ביד שאול סק"ה הסכים עם הב"ח כי התורה לא זכתה לבעל להפר אלא מה שהיא נדרה בפיה ולא על ידי מלאך או כוח המדמה). ונדרים בתו בחלום יכול להפר, כיון שהפרת אב היא גזירת הכתוב (ידות נדרים ביד שאול סק"ג).
(יט) בירור הלכה: לדבריהם. א. וכל זה בסתם נדרים אבל מי שחלם שנשבע לפרוע חובו ביום מסוים, אפילו הדעה הראשונה מודה שצריך לקיים את נדרו, כיון שפריעת בעל חוב מצוה ומשמים הראו לו לזרזו לשלם בזמן שקבע בחלום (פתחי תשובה סק"ב מהרדב"ז ח"א סי' צט).

ב. ומדבריו שגם היתר נדרים אינו מועיל לנדרו כי מהשמים הטילו עליו לפרוע בזמנו (פתחי תשובה שם, שר"ת חתם סופר יר"ד סי' רכב אות ג).
ג. ולפי זה בכל מצוה שנדר בחלום לא יועיל התרה כי אין לנדרי חלום שייכות להתרת נדרים אלא משמים מזרזים אותו. ויש מי שאומר שמועיל התרה (שר"ת תשורת שי ח"א סי' כז אות ב).

ד. ואם חושש שיכשל בעוון נדרים כמו שקיבל עליו בחלום לא לדבר עם תפילין נראה שיכול לסמוך ולהתירו (בשר"ת פני מבין יר"ד סי' שו פסק שיתיר נדרו. אך בהלכה למשה על קיצור שו"ע ה' תפילין אות לו דחה דבריו ואסר להתיר אפילו אם כבר עבר על נדרו. ובדעת החתם סופר עדיין צריך עיון כי מהשמים זירזוהו אינו עניין להתרת נדרים. אך כיון שלדעה הראשונה במחבר אין צריך התרה כלל וגם הרשב"א שהוא הדעה השניה רק החמיר שיתירו, אם כן במקום שיכשל בעוון נדרים יסמוך לקהל).

ה. ולא רק מצוה שיש לה זמן אלא גם מי שנדר בחלום שציוה לסופר שיכתוב ספר תורה חייב לקיים שבועותו, כי כתיבת ספר תורה היא מצוה אלא שאין לה זמן מסויים לקיימה ומן השמים מזרזים אותו (שר"ת חיים ביד [פלאג'י] סי' נב).

ו. ואפילו נדר להדר במצוה כמו שנדר בחלום לקנות אתרוג מהודר חייב לקיים כיון שבפירוש כתוב בו הדר וזה חלק ממצות אתרוג (שר"ת באר משה ח"ג סי' קע אות ג).
ז. אך אם חלם שקיים מצוה מסוימת אינו צריך לקיימו (שר"ת דובב מישורים ח"ג סי' פה)

(כא)גָּלַדְרָה (כשז"ל סימן תכס"ח). ג' הַנּוֹדֵר וְחוֹזֵר בּוֹ (כב)תוֹךְ כְּדֵי דְבוּר, אוֹ שְׁמִיחוֹ בּוֹ אֲחֵרִים תוֹךְ כְּדֵי דְבוּר וְקָבַל דְּכָרִיהֶם (כג)תוֹךְ כְּדֵי דְבוּר לְנִלְכּוֹ (סכרת קכב, וְזֶה יֵשֶׁב הַשָּׁנָה הַלְלָכִי"ד עַל הַמִּצְוָה

~~~ דעה ברורה ~~~

ח. אבל אם חלם שנדר לקיים מצוה ואחר כך קיימה בחלומה, יתכן שצריך לקיים נדרו (ש"ת באר משה ח"ג סי' קעד).

ט. וכשהנדר שחלם אינו מצוה גמורה אלא חסידות ופרישות יכול להתיר את נדרו לכל הדעות (חתם סופר שם).

י. וכשחלם שקיבל עליו נזירות שמשון שאין לה התרה, יכול להקל בלי התרה, כיון שכל מה שצריך התרה זה מחומרא בלבד, אם כן באופן שאי אפשר בהתרה אינו צריך לקיים נדרו כלל (ש"ת בעי חיי לבעל הכנסת הגדולה י"ד סי' ריז).

יא. וכשחלם לעשות דבר שאינו מצווה, יש מי שאומר שאינו צריך לחשוש כלל (חתם סופר שם, שהרי לא שייך לומר מהשמים מזרזים אותו) אולם מפשיטות לשון המחבר משמע שאין חילוק, וכל הנודר לעשות דבר בחלום צריך לדעת היש אומרים להתיר נדרו (ועיין ש"ת דברי מלכיאל ח"ב סי' עב אות כא וש"ת באר משה ח"ג סי' קע אות ז וש"ת שבט הלוי ח"ד סי' קכו אות ב מה שהקשו על החתם סופר מהרשב"א שהביא המחבר שאינו מחלק בין נדר בחלום מצוה או רשות).

יב. ומי שנשבע בחלום לבטל את המצוה, אפילו בכולל באופן שמועיל השבועה, אין חלומה כלום, ולכל הדעות אינו צריך התרה, כי מהשמים לא משביעים אדם לעבור על המצוה, ועל כרחק שכל החלום לא היה אלא משד או מהירורי ליבו במשך היום, ואם יש צד שהשבועה אינה מבטלת את המצווה, צריך התרה (והצד זה אפילו אם יש דעה שאינה נפסקת להלכה שבאופן שנדר לקיים אין מצוה, ש"ת מהר"ם שיק סי' פד, והביאו דעת תורה סעיף ב).

יג. ומי שהניח לו אביו מעות ולא ידע היכן הם, ובשעת שינתו בא השר הממונה על החלומות ואמר לו כך וכך הן ובמקום פלוני הם ומעות מעשר הם, והלך ומצא את המעות במקום שחלם, המעות שלו, כיון שהחלום ספק האם הוא אמת או דברים בטלים והמוציא מחבירו עליו הראיה (סנהדרין ל. לפי פירוש רש"י, וכן הוא בס' רנט סעיף ו בהגה).

יד. וכן אין לפסוק הלכה אפילו הגיד לו כן בעל החלום (ש"ך ח"מ סי' שלג סקכ"ה) אלא שעל עצמו יכול להחמיר (כמבואר בתשב"ץ סי' קנט, שפעם אחת חלמתי שאכלתי דבר טמא, ועמדתי מרעיד ונפשי עגומה עלי, והנה השליח הביא לי בשר ביום ההוא ואמר לי כמצחק, הנה הבשר נאסר והותר, ואמרתי לו האיק, אמר לי מצא סירכא בדופן, אז אמרתי זהו הדבר הטמא שהייתי אוכל בחלומי. ציאתיו להחזירו, ומאז הייתי נוהר מכיוצא בזה ואוסר על עצמי, ואין בי כח לאסור על אחרים מה שכבר נהגו בו היתר, שלא לאבד ממון ישראל).

(כ) בשלשה כשאר נדר. אבל אם אינו מוצא שלשה אינו יכול להתירו ביחיד מומחה (אפילו לפוסקים שיחיד מומחה מתיר בזמן הזה. ש"ת חוות יאיר סי' קכט).

(כא) נדר. ואם מסר מודעה שמבטל כל מה שידור בחלום שוב אינו צריך התרה כלל, ובנדרי חלום מועיל התנאי אפילו אינו זוכר מהתנאי בשעת החלום (ש"ת שמש צדקה [מורפורגו] י"ד סי' ה בשאלה השלישית). ולפי זה מי שעשה התרת נדרים בערב ראש השנה כנהוג ואמר במסירת המודעה הן בהקיע הן בחלום אינו צריך לחשוש כלל לנדרי חלום.

(כב) תוך כדי דבור. שהוא כאמירת שלום עליך רבי (לדעת המחבר בס' רמב סעיף טז. וכן כתבו הפרישה סק"ו, באר הגולה סק"ה, ש"ך סק"ו, שייך כנסת הגדולה א"ח סימן ר"ו בהגהות בית יוסף אות ה', מגן אברהם שם סק"ד, חסד לאליהם א"ח סימן ר"ו אות ג', ערך השולחן א"ח סימן ר"ו אות ב', ש"ע הרב א"ח סימן ר"ו סעיף ג', חיי אדם כלל

(כד) וְלֹא כְּבֵית יוֹסֵף, (כה) לֹא הָיוּ (כו) נִדְרֵי; וְהוּא (כז) שְׁאוּמֵר כֶּךָ בְּפִיו, אֲכָל אִם אָמַר (כח) חֲזַרְתִּי בְּלִבִּי, אֵינִי בָּלוּם.

~~~ דעה ברורה ~~~

נ"ט אות ז', ברכת ראש לנזיר פרק ב' אות י"ב, ערך השלחן יו"ד סימן ר"י סעיף ג', מנחת יוסף סעיף א', אדרת אליהו ביד אליהו סק"ח, ידות נדרים ביד יוסף סק"ח) ויש אומרים שלום עליך רבי מורי (ט"ז בא"ח סי' רו סק"ג, ותבואות שור סי' יט סעיף ז', ופרי מגדים במשבצות זהב סי' יט סק"ד, רעק"א סי' רמב סעיף יז, ברך את אברהם [פריסקו] או"ח סימן ר"ו אות ג', בית דוד סי' יט ביסוד הבית סק"א אות א', מנחת הזבח כלל י"א בקומץ סעיף א' ועשרון סק"א. וכן הגירסא בבית יוסף חו"מ סי' לט ואפשר שיש שם טעות הדפוס, כך כתב השדי חמד מערכת הת"ו כלל ח. ועיין שם באו"ח באלף המגן ומגן גבורים. ובנתיבות המשפט סימן קצ"ה סקט"ז, כתב שהשיעור הוא ג' תיבות, וצריך עיון שבסידור דרך החיים בדיני תפילת ערבית של שבת סימן ס"ז סעיף א' כתב שהשיעור הוא ד' תיבות. וכן בדעת המשנה ברורה צריך עיון שבסימן קכ"ד סקל"ד מביא שהדבר מחלוקת. ובסימנים ר"ו סק"ב ושער הציון סק"י, תפ"ז סק"ד, תקפ"ב סק"ז, כתב שהוא ג' תיבות. ובסימן רס"ז סק"ט, כתב שהוא ד' תיבות).

(כג) תוך כדי דיבור לנדרו. שמחאת האחרים וקבלתו את דבריהם הכל היה בתוך כדי דיבור לנדרו, כי אם מחאת האחרים נגמר אחר כדי דיבור לנדרו נחשב הפסקה בין הקבלה ובין הנדר, ולא אומרים כיון שהם מחו על הנדר בתוך כדי דיבור לנדרו והוא חוזר בו בתוך כדי דיבור למחאתו הכל יחשב בתוך כדי דיבור כמו שבאמת אומרים כן לעניין חזרה וכפירת עדים, כיון שכאן אין האחרים שייכים כלל לנדרו שנחשיב את מחאתו כשייכת והמשך לנדרו (דרכי משה, ט"ז סק"ה, ש"ך סק"ז).

(כד) ביורור הלכה: ודלא כבית יוסף. שכתב שלא ידע כוונתו של הראב"ד ודחה דבריו ולכן פירש שלא רק תוך כדי דיבור לנדרו יכול לחזור בו אלא גם תוך כדי דיבור למחאתם יכול לחזור בו כיון שיש למחאה שייכות לנדרו. ומה שלא כתב הרמ"א בלשון יש אומרים כי כן דרכו כשאין לשון המחבר מוכרח שחולק. וכל זה הוא להבנת הרמ"א בדרכי משה בבית יוסף, אבל באמת כוונת הבית יוסף אינה לדחות את דברי הראב"ד אלא שבאמת לא הבין כוונתו וכפי שביאר הבית יוסף בעצמו בתשובה (ש"ת אבקת רוכל סי' קצט) שנסתפק בלשון הראב"ד האם כוונתו לומר שלדעת הרמב"ם כשאמרו לו אחרים חזור בך וקיבל דבריהם בתוך כדי דיבור שלהם אפילו שאינו בתוך כדי דיבור שלו מותר, ועל זה השיג הראב"ד שכיון שחזרתו לא היה בתוך כדי דיבור שלו אינו כלום. או שכוונת הראב"ד לומר שלרמב"ם מחאתם וחזרתו הכל היה בתוך כדי דיבור שלו ולכן מותר הנדר, ועל זה השיג הראב"ד שכיון שכל החזרה לא היה ממחשבתו לבד שיהיה נראה כטועה, אלא בגלל מחאתם אינו בדין שתעלה לו חזרה זו, וזה כוונתי בבית יוסף שאיני יודע למה השיג הראב"ד על הרמב"ם, עד כאן. ולפי זה רבינו הבית יוסף נסתפק האם יועיל חזרתו בתוך כדי דיבור למחאה, ואם כן לדינא יש להחמיר, וכשיטת הרמ"א (שלחן גבוה סק"ו, וכתב שהמצין שכתב סברת הרב ולא כבית יוסף לא דק בפירוש הבית יוסף שהוא כרמ"א וכמו שכתב באבקת רוכל).

(כה) לא הוי נדר. כי כל דבר שבעולם שאדם עושה, דעתו שיוכל לחזור בו בתוך כדי דיבור (הר"ן נדרים פז) ונחשב כנדר ופתחו עמו (ידות נדרים ביד שאול סק"ד). ויש אומרים כי תוך כדי דיבור עדין שפתיו ממלמלות את הדיבור הראשון ונחשב כאילו הוא עדיין מדבר (הריטב"א ועיין בר"ן בשם רבינו תם והרמב"ן והקשה עליהם ובנימוקי יוסף שם תירץ) ואפילו אם ידור בלשון קונם עלי דבר פלוני, וקונמות קדושת הגוף הם, ובהקדש לא אומרים תוך כדי דיבור

~~~ דעה ברורה ~~~

כדיבור דמי, מכל מקום דין זה הוא רק בהקדש ממש שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ונחשב בהדיוט כמעשה, ולא בנדרי קונם אפילו שקדושת הגוף הם (ערוך ש"י ושכן מצא בפתחי תשובה ח"מ סי' קצה סק"ו משו"ת ושב הכהן. גם באמרי בינה דיני תרומות ומעשרות סי' ד ד"ה ובקצוה"ח כתב שיש חילוק בין הקדש לקונמות, ודוקא הקדש שחל על ידי הרהור ומחשבה אינו יכול לחזור בו אפילו בתוך כדי דיבור אבל נדר אפילו בקונם שצריך לבטא בשפתיו אינו חל עד לאחר כדי דיבור. ובזה מתורץ קושית הבית מאיר שתמה איך פסק כהן הרמב"ם שיכול לחזור בו והרי הרמב"ם בעצמו פסק שקונמות קדושת הגוף הם, ונשאר בצריך עיון). **ויש מי שאומר שרק נדר סתם יכול לחזור בו בתוך כדי דיבור אבל אם נדר בלשון קונם אינו יכול לחזור בו כלל** (שפת אמת י"ד על סעיף ג, מכוח קושית הבית מאיר). **ויש מי שאומר שבנדרים ובשבועות אינו יכול לחזור בתוך כדי דיבור** (נדרי זריזין).

(כו) בירור הלכה: נדר. א. נדר להיות נזיר אינו יכול לחזור בו אפילו בתוך כדי דיבור כי נזירות דינם כהקדש ובהקדש אין חזרה כלל (ערוך השלחן סק"ג).

ב. נדר לטובת חבירו אינו יכול לחזור בתוך כדי דיבור בלי ידיעת חבירו כמו שאי אפשר להתיר בלי ידיעת חבירו (כתב סופר גיטין לה: דף ס"ב ד"ה וכעת).

ג. נדר לצדקה לדעת כמה פוסקים אינו יכול לחזור בו בתוך כדי דיבור כי צדקה כהקדש (פתחי תשובה סי' רנח סק"ז משו"ת ושב הכהן סי' יח) **ויש אומרים שיכול לחזור בו** (קצות החושן סי' רנה סק"ב, מחנה אפרים ה' צדקה סי' ח, מנחת חינוך מצוה תעט אות ו, ערוך השולחן סי' רנח אות יט וסיים והמחמיר יחמיר לעצמו) ולכתחילה טוב שלא לחזור כלל (מחנה אפרים שם).

ד. נדר לקיים מצוה יש מי שאומר שאסור לחזור מנדרו אפילו בתוך כדי דיבור (מחנה אפרים ה' זכיה מהפקר סי' ח).

(כז) שאומר כך בפיו. אפילו בלחשה (פרישה).

(כח) חזרתי בלבי אינו כלום. אלא אם כן התנה קודם שנדר שיחזור בו בליבו, שאז גם חזרה בלב נחשב לחזרה (ש"ך בסי' ריא סק"ב, ורמזו כאן הגר"א סק"ט ורעק"א).

תנו רבנן

לבקשת רבים: השלמה וביאור באריכות למה שנכתב בדעה ברורה סימן קכא סעיף ב
לחזור ולהטבילן. כי כשהטביל קודם ההגעלה הוא כטובל ושרץ בידו (פירוש רבינו שמואל בבית יוסף והביאו הש"ך סק"ד) ולכן יטבילם פעם נוספת ובלא ברכה (ש"ך סק"ה, לחם הפנים סק"ג, ובית לחם יהודה סק"א, פרי תאר סק"ד, וכנסת הגדולה הגהת בית יוסף אות ו) **ויש אומרים שהעיקר כדעה שצריך לחזור ולהטבילן, ולכן יחזור ויטבילנו בברכה** (פתחי תשובה סק"ה בשם תשובת יריעות האהל). וכל זה כשהכלי בן יומו אבל כשאינו בן יומו לא נקרא טובל ושרץ בידו (דגול מרבבה, והביאו הפתחי תשובה סק"ג) ומסתימת לשון המחבר והפוסקים משמע שאפילו הכלי אינו בן יומו נחשב לדעה זו טובל ושרץ בידו, שהרי סתם כלי גוי אינם בני יומן ואפילו כן הם אומרים שצריך להגעיל תחילה (שו"ת בית שלמה י"ד סי' קמח, יד שאול, וזבחי צדק סק"ז). ולכן יש מי שאומר שקשה להתיר בסתם כלי של גוי שאנו לא יודעים האם הוא בן יומו או לא, אבל כלי שודאי אינו בני יומו יכול להטביל ולהגעיל אחר כך (ישועות יעקב סק"א) כי בסתם כלי מה שאומרים שהכלי עצמו אסור אפילו אם אינו בן יומו והמאכל מותר. יש ב' טעמים או

~~~ דעה ברורה ~~~

כי גוזרים שאינו בן יומו אטו בן יומו, או כי הכלי קיבל טעם משובח, ואפילו שנעשה אחר כך פגום לא יצא מידי איסור. ולפי הטעם שגזרו כשאינו בן יומו אטו בן יומו יועיל הטבילה לפני ההגעלה, כי לא גזרו רק שלא להשתמש בכלי של איסור אפילו שאינו בן יומו כדי שלא ישתמשו בבן יומו, אבל על הטבילה לא גזרו כיון שאפילו בלי טבילה כלל מותר המאכל שנתבשל בכלי זה.

אבל לפי הטעם השני שהכלי קיבל טעם משובח, אם יטביל קודם לא יועיל, כיון שיש על הכלי שם איסור, כיון שקיבלה טעם משובח.

וכל זה רק בכלי חרס שבו שייך לומר שיש על הכלי שם איסור, כי אי אפשר להכשירו ולהוציא את האיסור הבלוע בו, אבל בכלי מתכת וכדומה שאפשר להפריד את האיסור ולהכשירו אין על הכלי שם איסור כלל ורק על האוכל המתבשל בו יש שם איסור בשעת הבישול והוא נפגם אחר מעת לעת, ולכן יועיל אף אם יטביל מקודם שיגעיל או ילבן.

אמנם בסתם כלים של גויים עיקר ההיתר זה משום שיש שני ספיקות, ספק לא השתמשו בו היום, ואפילו השתמשו בו היום אולי השימוש היה בדבר הפוגם, וטעם פגום אינו אוסר, ואפילו ששני הספיקות שם אחד הם, שהרי שני הספיקות הם האם הכלי פגום, שהרי כל הטעם של כלי שאינו בן יומו הוא מטעם פוגם, ואם כן עיקר הספק הוא שמא הבלוע מכבר פוגם המתבשל כעת או שפוגם בעין או שפוגם מטעם שאינו בן יומו, מכל מקום כיון שספק אחד מתיר יותר מחבירו, כי אם נאמר שהוא בן יומו רק שפוגם בעין את התבשיל שמתבשל כעת, מכל מקום תבשיל אחר שאינו פוגם אסור, ואם נאמר שאיננה בת יומא גם תבשיל אחר מותר, ולכן נחשב כספק ספיקא. אבל כל זה לגבי כשרות המאכל, אבל לגבי טבילת הכלי להשתמש בה שהכל תלוי במחשבתו בכוונת הטבילה, הטובל כלי של גוי אם כוונתו לאכול תבשיל זה ואנו אומרים שאולי תבשיל זה פוגם טעם הבלוע של איסור ממילא אף שאר תבשילין מותר להשתמש בכלי זה קודם הטבילה השנית שהרי כעת כבר הגעיל את הכלי, ואין אנו מסופקים רק על הטבילה שמקודם האם עלתה לו וזה נעשית כהוגן מאחר שהיה בדעתו לבשל בתוכו דבר המותר, ואם אינו פוגם דבר שהיה ברצונו כעת לבשל את הבליעה שמקודם אף להשתמש דבר שפוגם אסור קודם הטבילה ואם כן אין נפקא מינה בין ספק הזה דשמא נתבשל בתוכה דבר הפוגם ובין הספק שמא איננה בן יומו, ואם כן לגבי טבילה לא יחשב ספק ספיקא זה כספק ספיקא, ולכן לא מועיל מה שהטבילה קודם ההגעלה.

אבל למעשה יש להחמיר אפילו ודאי אינו בן יומו שצריך להגעילו לפני שמטבילו (חידושי חתם סופר סק"ג כי לא ברור האם הספק ספיקא שבגללו מתירים סתם כלי גוי הוא כמו שפירשנו ספק בישלו בו היום ואפילו בישלו בו היום אולי בישלו דבר הפוגם, או שהספק ספיקא הוא האם בישלו בה היום ואפילו בישלו בה היום אולי בישלו דבר המותר לגמרי, ואם כן כשודאי אינו בן יומו אין ספק ספיקא כלל וצריך להגעילו קודם שמטבילו).

משיב כהלכה**בדיני לא תלבש**

א. הטעם שאסור לאיש ולאשה ללבוש אפילו מלבוש או תיקון אחד, כתב בספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה מ, ודע שזאת הפעולה, כלומר היות הנשים מתקשטות בתכשיטי האנשים או האנשים בתכשיטי הנשים, פעמים תיעשה לעורר הטבע לעבירה, ופעמים ייעשה למינים מעבודת עבודה זרה.

ב. צביעת שערות לבנות לשחורות לילד קטן או בחור שמתבייש בזה או לצורך שידוך יש שהתירו ויש שאסרו, ויעשה שאלת חכם כל מקום לגופו.

ג. השתלת שיער בשיטה שלוקחים שערות של עצמו ממקומות אחרים בגוף יחד עם שורשן [זקיק] ושערות אלו מתים ונושרים ולאחר תקופה גדל על השורש שערות חדשות ככל שיער אחר שבעולם.

1. למי שנשרו לו פיאות הראש אם מתבייש בזה יש מקום להתיר (ויש להביא ראיה משו"ת לבוש מרדכי סי' ק ואמרי דוד סי' קעד והובאו בדעה ברורה סקמ"ט שהתירו להוריד פצעים כשמתבייש מהם. וכן ראיה מהמרדכי שבת פרק במה טומנים סי' קמז מי שיש לו ריבוי שערות בידו ומתבייש מזה מותר להסירם. וביאר בשו"ת ישיביל עבדי ח"ח סי' יז אות ו-ז שההיתר אינו בגלל שאינו מתכוון לנוי אשה אלא משום שזה שינוי מהרגיל בגברים. וכ"כ בים של שלמה למהרש"ל יבמות פ"ב יז. והובא שם בדעה ברורה סקמ"א)

2. בהשתלת שיער בראש לילד שאין לו שיער במקומות שרגילים להסתפר עד שלא נשאר שיער כלל או שכמעט לא נשאר שיער אם כן מה שאין לו שיער אינו שינוי משאר הגברים ואין לו להשתיל שיער.

3. במקומות שמשאירים שיער ארוך קצת ויש בושה ללכת בלא שיער כלל יש לדון בילד האם נחשב שינוי מהרגיל אצל גברים, או כיון שיש הרבה שמספרים כל השיער וישנם הרבה ברחוב שמסתפרים כן אפילו שאינם אצלו בבית הספר או בשכונה אולי לא נחשב כשינוי מדרך הגברים. וכן יש לדון לגבי חציצה בתפילין האם השערות חוצצות או לא.

4. השתלת שיער למבוגר אסור ובין נשרו שערות ראשו מעצמן או מטיפולי הקרנות, כיון שכן דרך הרבה גברים שיש להם נשירה ואינו שינוי מהנראה אצל גברים.

5. השתלת זקן דינה כשאר השתלות.

דיני השתלת שיער לא מצאתי בספרים, והדברים נכתבו לעיון ולמחשבה ולא לפסק הלכה עד שייסימו עימנו גדולי הדור שליט"א. ויש כמה תשובות לגדולי הפוסקים במי שכבר השתיל שיער האם שערו נחשב חציצה בתפילין או לא, ולא הזכירו לענין לא תלבש, ואין משם ראיה לדין לא תלבש, כי אולי לא רצו לענות לאחר מעשה שכבר השתילו שערות.

~~~ דעה ברורה ~~~

לרבים השואלים: בעניין שיעור פאת הראש, מגליון ל"ה לסימן קפא סעיף ט
שיעור הפיאות שנהגו כלל ישראל להניח בכל הדורות הוא רק עד האוזן ממש ולא עד
אמצע האוזן וכן הוא בלשון כל הפוסקים. כפי שכתבנו בפירוש בדעה ברורה ס"ק כג-
כה.

ולא כנשמע מהציורים שהבאנו, שבעיקר הבאנו אותם כדי להבין את שאר הפרטים.
ולא מצאנו ציור אחר. וציור שהבאנו צוייר מהעתק מה שצייר הגאון בעל הקהילת
יעקב זצוקלה"ה [בספר אורחות רבינו], ולא ידוע טעמו כפי שכתבו כבר הרבה
מחברים.

וכאן המקום להודות לכל המעירים שהעירו לנו שכן הוא דעת מרן הגר"ש ואזנר
שליט"א. ובשעת סגירת הגליון הגיע מכתב ובו נאמר בשם כ"ק מרן שליט"א שהמנהג
בבעלזא הוא שהפיאות יגלחו ישר עד התחלת האוזן ולא עד גובה האוזן. עד כאן.

לסימן קמב סעיף ט

שאלה: האם אני יכול לומר חג שמח לפועלים הישמעאלים שלי: תשובה: כתב
המחבר אסור להיכנס לבית העובד כוכבים ביום חגו וליתן לו שלום. מצאו בחוץ
מותר. אבל יאמר לו בשפה רפה ובכבוד ראש. ונראה שגם אם צריך לומר לו חג שמח
וכדומה מותר רק שלא יאמר בנעימה ביתר עד שיראה כאילו שמח עמו (דעה ברורה
שם). ונראה שדין זה אמור גם לישמעאלים וגם לדעות שאינם עובדי עבודה זרה, כיון
שכבר פסק המחבר שם סעיף ד' שיש חילוק בין שאר ארצות לארץ ישראל שבשאר
ארצות שאינם עובדים עבודה זרה אינו אסור אלא ביום חגם בלבד.

ואלה יעמדו על הברכה שנדבו מהונם להדפסת הדעה ברורה

יעקב מנצר ביטוחים 02-5370030

לעילוי נשמת

אביו הרה"ח ר' מנחם יהודה בן הר"ר אלעזר חיים ז"ל

ואמו מרת פנינה בת הר"ר יעקב ע"ה

הונצח על ידי ידידינו בנם הרה"ח ר' יעקב מנצר שליט"א

מעוניינים לשמוע על פרשת שבוע אמונה הלכות ענייני דיומא וחידות ועוד

הכל בקו התורני

במספר 0548516272

באישור גדולי ישראל ובפיקוח רבנים ובנשיאות האדמו"ר מפיאסצנא שליט"א

לשאלות הלכתיות - הערות - תרומות והנצחות: אשר הורוביץ. רחוב אהליאב 34 י-ם.

דוא"ל asher7321@gmail.com בנק המזרחי סניף 417 חשבון 168880 כל הזכויות שמורות

פלפון 0573127341